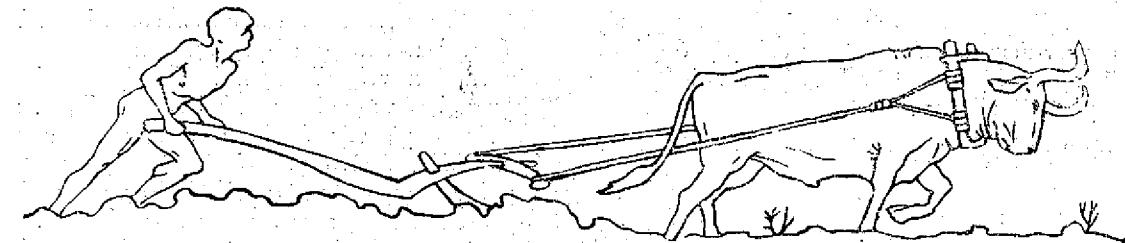

ΟΙ ΤΑΦΟΙ ΤΩΝ ΕΒΡΕΟΝ ΜΠΕΝ ΣΤΑ ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ
ΕΚΙΤΕΟ Ν. ΦΕΡΕΚΕΙΝΗ

ΠΑΝΔΟΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ ΙΔ' ΝΟΕΜ-
ΒΡΙΟΣ 1913 **

Η ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΣ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ

(1821—1921)

Εις τὴν δημοσίευσιν τῶν γνωμῶν ποὺ ἔξητήσαμεν διὰ τὸν ἐօρτασμὸν τῆς ἐκατονταετηρίδος τοῦ 1821, ἀκολουθοῦμεν τὴν σειρὰν κατὰ τὴν ὅποιαν μᾶς στέλλονται. Η δημοσίευσις θὰ συνεχισθῇ καὶ εἰς προσεχῆ τεύχη.

Τὰ «Παναθήναια» μᾶς ὑπενθυμίζουν, διτὶ «μετὰ δικτὼ ἔτη, οἱ ἐπίγοιοι τῆς μεγάλης γενεᾶς τοῦ 1821 θὰ κληθοῦν εἰς τὸ προσκύνημα ἐνὸς Ἱεροῦ Ιωβιλαίου».

Δηλαδὴ θὰ συμπληρωθῇ μία ἐκατονταετηρίς ἀπὸ τῆς μεγάλης ἡμέρας καθ' ἥν οἱ πατέρες καὶ οἱ πάπποι μας μὲ τὸ αἷμα, τὰς θυσίας καὶ τοὺς ἀγῶνας των ἔχαρισαν εἰς ἡμᾶς πατόιδα ελευθέρον.

Πᾶς θὰ ἐօρτασθῇ ἡ Ἱερὰ καὶ μεγάλη αὐτὴ ἡμέρα ποὺ θάνατείῃ μετὰ ἔνα αἰδόνα δπίσω ἀπὸ τὴν γιγαντομαχίαν τοῦ 21;

«Μὲ συντομίαν καὶ σαφήνειαν ἡ Ἰδικὴ μου γνώμη είναι: γὰρ πηχθῇ τὸ Ἡρῷον, τὸ μέγα Πάνθεον τῶν ἐλευθερωτῶν, εἰς περίοπτον θέσιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τὸ ἀπέραντον κναοῦν τοῦ Ἐλληνικοῦ οὐρανοῦ.

Ἐξηγοῦμαι. Νὰ προορισθῇ ἀπὸ τώρα δ. κατάλληλος χῶρος, δ. δπότος νὰ μετατραπῇ εἰς γραφικὸν ἄλσος, διηγημένον καὶ διεσκευασμένον εἰς σχῆμα χάρτου τοῦ Ἐλληνισμοῦ. Εἰς τὸ ἄλσος αὐτό, εἰς τὸ οἰκεῖον μέρος τοῦ χάρτου, νὰ στηθοῦν ἀνδριάντες, προτομαὶ ἡ οἰαδῆποτε ἄλλα ἀναδήματα τῶν ἴστορικῶν προσώπων τῶν διαφόρων μερῶν τῆς Ἐλλάδος καὶ τοῦ Ἐλληνισμοῦ ἐν γένει, τὰ δποῖα ἐθνομάσθησαν ἡ καθ' οἰονδήποτε ἔξεχοντα τρόπον ὑπηρέτησαν τὴν ἰδεαν τῆς Ἐθνεγερσίας.

Τὸ ἔργον αὐτὸ καὶ τὴν δαπάνην δὲν θὰ τὴν ἀναλάβῃ τὸ Κράτος μόνον ἢ ἡ πρωτεύουσα. Κάθε νομός, δῆμος ἢ πόλις τῆς Ἐλλάδος, καὶ κάθε τμῆμα τοῦ ἔξω Ἐλληνισμοῦ, δφείλει νὰ φροντίσῃν ὑπὸ προκρυσταλλώση ἐπὶ λευκοῦ μαρμάρου τὴν ἁδίον εὐγνωμοσύνην τοῦ πρὸς τὰ ἴδια τοῦ πρόσωπα, τὰ δποῖα εἴτε ἐπὶ τόπου, εἴτε εἰς τὸ ἐν γένει στάδιον τοῦ μεγάλου Ἀγῶνος, ὑπηρέτησαν τὴν μεγάλην Πατρίδα καὶ ἐπίμοραν τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα των.

Καὶ ἔτοι, δταν θὰ προσέλθωσιν ἐνθουσιώδεις ἐօρταστοὶ καὶ προσκυνηταὶ οἱ τῶν διαφόρων Ἑλληνικῶν τμημάτων ἀντιπρόσωποι — θεωροί, θὰ προσέλθωσι κομιζοντες τρόπον τιγα καὶ ἀνυψοῦντες ἐν θριάμβῳ ἐπὶ Ἱεροῦ χώρου τὰ μημεῖα τῶν προμάχων τῆς Ἐλέυθερίας.

Ἡ γνώμη αὐτὴ είναι ἐνα μέρος τοῦ μεγάλου σχεδίου τῆς ἐօρτης. Ἄλλα τόσῳ ἀπαραίτητον, ποὺ νομίζω, διτὶ ἀπὸ καιροῦ ἐπρεπε τὸ Κράτος καὶ οἱ Ἐλλήνες ἐν γένει νὰ ἔχουν στήριγ τὸ αἰώνιον καὶ πάγκαλον μνημεῖον τῶν τουρκομάχων, οἱ δποῖοι ἐθάμβωσαν τὴν οἰκουμένην καὶ ἐφώτισαν τὴν συνείδησιν τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὰ τρόπαια καὶ τὰς θυσίας των.

Ο Δῆμος τῶν Ἀθηνῶν ἂς ἀναλάβῃ ἀπὸ τοῦδε τὴν πρωτοβουλίαν, μίαν πρωτοβουλίαν διαφωτισμοῦ, ὑποδείξεως, συμπράξεως καὶ βοηθείας.

Οπως ποτὲ ἄλλοτε περὶ τὴν ἀρχαίαν. Ἀλτιὺ, ἔτοι καὶ μετὰ δικτὼ ἔτη ἂς ἀνυψωθῇ ἔτοιμον τὸ Ἱερὸν ἄλσος εἰς τὸ δποῖον θάνατονωνται εἰς αἰώνιαν γαλήνην καὶ εἰς διαρκὲς χάρεμα τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς αἱ μαρμάριναι φυσιογνωμίαι τῶν ὀλυμπιονικῶν τῆς ἐλευθερίας.

Έκει, πρὸς τὴν συγκεντρωμένην στρατιὰς τῶν γενναίων, θὰ κατατίθεται εὐλαβῆς δόρσον τοῦ προσκυνήματος τῶν Ἑλλήνων καὶ δύναμις τοῦ κόσμου.

Αθῆναι 12 Ν/βρίου ΕΥΑΓΓ. ΧΑΤΖΗΙΩΑΝΝΟΥ
Βουλευτής Κύπρου

Μέσα στὸ πλούσιο πρόγραμμα τῶν ἑορτῶν, ποὺ θὰ τὸ κανονίσουν τὸ Κράτος καὶ οἱ εἰδιοί, φαντάζομαι δτὶ θὰ ὑπάρχῃ καὶ μία ἀναπαράστασις ζωντανὴ καὶ σωστὴ καὶ στὶς πιὸ μικρὲς λεπτομέρειές τους χαρακτηριστικῶν σκηνῶν ἀπὸ τὸν μεγάλον ἄγαννα. Ἐξαφανίᾳ «ἀνύψωσις τῆς σημαίας τῆς Ἐπαναστάσεως» στὴν Ἀγίαν Λαύρα, μὲ τὸν δεσπότη, ποὺ θὰ εὐλογῇ τὸν συναγέμονος γύρῳ του ἐπαναστάτες ἔνα πολεμικὸ συμβούλιον ἀρχηγῶν καὶ καπεταναίων καὶ ἡ ἐτοιμασία μᾶς ἐκστρατείας ἀκόμη καὶ κάποια μάχη, κάποια σκηνὴ ἀπὸ τὴν ἔξοδο τοῦ Μεσολογγίου ἢ καὶ ἀπὸ ἄλλο γεγονός τῆς Ἰδιας ἐπιβολῆς. Ἀναπαράστασις σκηνῶν, ποὺ ἔδον ἀπὸ τὴν ἴστορικὴ τους ἀξίαν θὰ είναι ἱκανές νὰ συναδρούσουν καὶ κόσμον πολὺν ἀπὸ δικούς μας καὶ ἔνοντος, καὶ ποὺ θὰ τὶς διαιωνίσουν οἱ κινηματογράφοι. Κάποιες ἀνάλογες Ἀμερικανικὲς ἔργαστις ἥμπτορον γὰρ δύστον τὸ πλάνο πῶς νὰ γίνῃ τὸ μέρος αὐτὸν τῶν ἑορτῶν.

Καὶ φαντάζομαι ἀκόμη δτὶ πρέπει στὴν πρώτη ἡμέρα τῶν ἑορτῶν νὰ γίνουν τὸ ἀποκαλυπτήρια ἐνὸς ἔργου γλυπτικῆς, ποὺ θὰ συμβολῆγῃ τὸν μεγάλον ἄγαννα καὶ δτὶ διαγωνισμὸς τοῦ ἔργου αὐτὸν θὰ προκηρυχθῇ ἀπὸ τώρα — δην είναι δυνατόν δτὶ σὲ λαϊκὰ θέατρα, δην θὰ μποροῦν νὰ χωρέσουν χιλιάδες θεατῶν, θὰ παγκόσμιον δύο-τρία ἔργα βγαλμένα ἀπὸ ἐπεισόδια τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ γραμμένα μὲ τέχνη καὶ εἴλικρινεια— τὸ Κράτος ἢς ἀναθέση στὸν καλύτερον δραματικὸ συγγραφεῖς μας, ποὺ θὰ ὑπάρχουν ἔως τότε, νὰ γράψουν τὰ ἔργα αὐτά· δτὶ θὰ γνωσθῇ τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς ποιητικοῦ διαγωνιστοῦ μοῦ γιὰ τὸ «carmen secularare» καὶ διαβεβαιώνοντος ποιητὴς θὰ στεφονωθῇ ἀπὸ τὸν Ἰδιο τὸν Βασιλέα σὲ αἰθουσα, ποὺ νὰ χωρέῃ δσο τὸ δυνατὸ περισσότερο κόσμο, καὶ δτὶ τὸ βραβευμένος ποιητὴς θὰ στεφονωθῇ ἀπὸ τὸν Ἰδιο τὸν Βασιλέα σὲ αἰθουσα, ποὺ νὰ χωρέῃ δσο τὸ δυνατὸ περισσότερο κόσμο, καὶ δτὶ τὸ βραβευμένο ποίημα δτὸ ἀπαγγελθῇ σὲ μια ἔχειοιτη ἡμέρα κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὸν καλύτερο ἥθοποιο μας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Η. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

Φυσικὰ θὰ γίνουν διάφοροι ἑκδέσεις, ἑθνικαὶ τῶν γενναίων, θὰ κατατίθεται εὐλαβῆς δόρσον τοῦ προσκυνήματος τῶν Ἑλλήνων καὶ δύναμις τοῦ κόσμου.

Μέσα στὸ πλούσιο πρόγραμμα τῶν ἑορτῶν, ποὺ θὰ τὸ κανονίσουν τὸ Κράτος καὶ οἱ εἰδιοί, φαντάζομαι δτὶ θὰ ὑπάρχῃ καὶ μία ἀναπαράστασις ζωντανὴ καὶ σωστὴ καὶ στὶς πιὸ μικρὲς λεπτομέρειές τους χαρακτηριστικῶν σκηνῶν ἀπὸ τὸν μεγάλον ἄγαννα. Ἐξαφανίᾳ «ἀνύψωσις τῆς σημαίας τῆς Ἐπαναστάσεως» στὴν Ἀγίαν Λαύρα, μὲ τὸν δεσπότη, ποὺ θὰ εὐλογῇ τὸν συναγέμονος γύρῳ του ἐπαναστάτες ἔνα πολεμικὸ συμβούλιον ἀρχηγῶν καὶ διαιωνίσουν οἱ κινηματογράφοι. Κάποιες ἀνάλογες Ἀμερικανικὲς ἔργαστις ἥμπτορον γὰρ δύστον τὸ πλάνο πῶς νὰ γίνῃ τὸ μέρος αὐτὸν τῶν ἑορτῶν.

Καὶ φαντάζομαι ἀκόμη δτὶ πρέπει στὴν πρώτη ἡμέρα τῶν ἑορτῶν νὰ γίνουν τὸ ἀποκαλυπτήρια ἐνὸς ἔργου γλυπτικῆς, ποὺ θὰ συμβολῆγῃ τὸν μεγάλον ἄγαννα καὶ δτὶ διαγωνισμὸς τοῦ ἔργου αὐτὸν θὰ προκηρυχθῇ ἀπὸ τώρα — δην είναι δυνατόν δτὶ σὲ λαϊκὰ θέατρα, δην θὰ μποροῦν νὰ χωρέσουν χιλιάδες θεατῶν, θὰ παγκόσμιον δύο-τρία ἔργα βγαλμένα ἀπὸ ἐπεισόδια τοῦ ἀγῶνος, ἀλλὰ γραμμένα μὲ τέχνη καὶ εἴλικρινεια— τὸ Κράτος ἢς ἀναθέση στὸν καλύτερον δραματικὸ συγγραφεῖς μας, ποὺ θὰ ὑπάρχουν ἔως τότε, νὰ γράψουν τὰ ἔργα αὐτά· δτὶ θὰ γνωσθῇ τὸ ἀποτέλεσμα ἐνὸς ποιητικοῦ διαγωνιστοῦ μοῦ γιὰ τὸ «carmen secularare» καὶ διαβεβαιώνοντος ποιητὴς θὰ στεφονωθῇ ἀπὸ τὸν Ἰδιο τὸν Βασιλέα σὲ αἰθουσα, ποὺ νὰ χωρέῃ δσο τὸ δυνατὸ περισσότερο κόσμο, καὶ δτὶ τὸ βραβευμένος ποιητὴς θὰ στεφονωθῇ ἀπὸ τὸν Ἰδιο τὸν Βασιλέα σὲ αἰθουσα, ποὺ νὰ χωρέῃ δσο τὸ δυνατὸ περισσότερο κόσμο, καὶ δτὶ τὸ βραβευμένο ποίημα δτὸ ἀπαγγελθῇ σὲ μια ἔχειοιτη ἡμέρα κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἑορτῶν ἀπὸ τὸν καλύτερο ἥθοποιο μας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

ΜΑΡΚΟΣ ΑΥΓΕΡΗΣ

ΙΔΕΕΣ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Θάρατος Τὸν περασμένο μῆνα πέθανε καλλιτέχνης στὸ Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο λησμονημένος σχεδόν, ἔφετο ζωῆς καὶ μοίρας, δικαίωσης τῆς σκηνῆς Εὐάγγελος Παντόπουλος, ἔνας ἀληθινὰ δημιουργικὸς ἥθοποιος. Σὲ μιὰ περίοδο τῆς καλλιτεχνικῆς του ζωῆς ἔγνωσε πραγματικὴ τὴν ἐπιτυχία, τὸ θρίαμβο, τὴν ἀποθεωτικὴν λατρεία του κοινοῦ. Καὶ ωστε ἡ ἀδιαφορία, ἡ λήθη, ἡ ἐρημιά.

Ο θάνατος ἐνὸς καλλιτέχνης ἡ ἐνὸς λογίου στὴν Ἑλλάδα — καθὼς καὶ σὲ πολλὰ ὄλλα μέοι — εἶναι σχεδὸν πάντα τὸ τελευταῖο μέρος μιᾶς τραγουδιῶν, ποὺ παίζεται ἐμπρὸς στὰ μάτια δύον, χωρὶς νὰ κινήσῃ καὶ κανενὸς τὸν θλεον.

Στὸν ἀδιέποπτον ἀγῶνα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν γιὰ νὰ ζωντανέψουν ἐναὶ δνειρό τους ἡ νὰ φτάσουν κάποιο ιδανικό τους, καὶ τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς γιὰ ν' ἀντιπαλαίψουν καὶ στὴ σκληρότητα τῆς ζωῆς, κάθε προσπάθειά τους καὶ κάθε κίνημά τους σημαδεύεται μὲ μιὰ ἔχειοριστὴ τραγικότητα. Κι' ὅσο πιὸ περήφανη είναι ἡ ψυχὴ τῶν τέτοιων ἀγωνιστῶν, τόσο πιὸ σύριο πλέκεται γύρῳ τῆς τὸ δράμα τῆς ζωῆς καὶ προετοιμάζεται τραγικότερο τὸ τέλος του. Τυχαίνει καμιὰ φορά νὰ τοὺς γνωρίσῃ ἡ μοίρα τὶς στιγμὲς κάποιας εὐτυχίας καὶ νὰ τοὺς σκεπάσῃ μὲ τὰ φτερὰ τῆς διλγόσων δόξας. Είναι τοῦτο ἡ καμία τῆς μοίρας. Δὲν ὑπάρχει πιὸ βασανιστικὸ πρᾶγμα γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐφήμερη ἀγάπη καὶ λατρεία του κοινοῦ, ποὺ μιὰ μέρα θὰ σύνησῃ ἀπότομα καὶ γιὰ πάντα. Συντρίβει καὶ τὶς πιὸ δυνατὲς ψυχές. Ἐπειδὴ δοσο καὶ γ' ἀντικρύζῃ δ καλλιτέχνης μὲ μάτι φιλοσοφικὸ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρώπων, πάντα στὸ βάθος είναι κι' αὐτὸς ἀνθρώπως μὲ τὶς κοινὲς ἀδυναμίες. Κι' ἀν δὲν τὸν νοιέσῃ καὶ πολὺ γιὰ τὸ δικαίου, δμως μέσα στὴν ἔδική του ἐφήμιωσι καὶ παραγνώρισι βλέπει τὴ σκληρὴ μοίρα καθέ δμοίου του. Αὐτὸς δὲν είναι μικρὴ τυραννία.

Καμιὰ φορὰ ωστέρε ἀπὸ τὸν θάνατο τῶν τέτοιων μαρτύρων ἡ καὶ ήρωων, ἀκούεται μιὰ γενικὴ θλιβερὴ πραγμή: — Κρίμα ποὺ πέθανε! Τί ἔχασαμε!... Γιὰ μὴ μὴν είναι πάντα Ἰδιο τὸ τέλος τῆς τραγουδιάς τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ γιὰ νὰ κόβεται καπώς ἡ μονοτονία, μπαίνει σὰν ἐπίλογος καὶ ἡ τραγικὴ αὐτὴ εἰρωνεία τῆς λύπης μας γιὰ τὸ καμό τους.

Ἐταιρεία δια- Δεκατέσσερες λόγιοι καὶ δημο-
λέξεων σιογράφοι «ἄπο κοινοῦ συμφέροντος κινούμενοι», καθὼς πολὺ σωστὰ ἔχειαν «ἔταιρεια διαλέξεων». Τὸ πρᾶγμα δὲν είναι καθόλου ἐπιτηπτικό. Ἐστοχάσθηκαν οἱ ἀνθρώποι νὰ κάμουν δι γίνεται καὶ σ' ἄλλα μέρη τοῦ κόσμου κ' εἰχαν κάθε δικαίωμα νὰ πραγματοποίησουν τὸν στοχασμό τους. Ἀλλὰ στὴν Ἑλλάδα — καθὼς φαίνεται — εἶναι γραμμένον δλα τὰ πράγματα νὰ βγαίνουν ἀπὸ τὸν ἰσιο δρόμο τους. Ἡ ἔταιρεια τῶν διαλέξεων είναι μιὰ μικρικὴ ἐπιχείρησις, ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιτύχῃ καὶ νὰ προκύψῃ. Δὲν είναι δμως καθόλου, δπως θέλησαν νὰ εἰποῦν οἱ δημιουργοὶ της, τὸ πρᾶγμα γενναίο φανέρωμα τῆς νεοελληνικῆς σκέψεως, «ώστερ» ἀπὸ τὸν πόλεμο, καὶ τὸ μέσον ποὺ θὰ φέρῃ σ' ἐπικοινωνία τὸν λαὸ μὲ τοὺς λογίους μας, δταν ὅταν διαλέξην γράψῃ — γιὰ νὰ τοὺς ἀκούσῃ τὸ μίλον. Αὐτὰ είναι πολὺ θλιβερά. Ἡ ἀληθινὴ πνευματικὴ ἀξία καὶ ἡ ἀληθινὴ φροντίδα της γιὰ τὴ μόρφωσι τοῦ λαοῦ καὶ τὸν δικαίωμα της καλλιτεχνικῆς σκέψης της τραγουδιάς δόξας. Είναι τοῦτο ἡ καμία τῆς μοίρας. Δὲν ὑπάρχει πιὸ πρασινιστικὸ πρᾶγμα γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἐφήμερη ἀγάπη καὶ λατρεία του κοινοῦ, ποὺ μιὰ μέρα θὰ σύνησῃ ἀπότομα καὶ γιὰ πάντα. Συντρίβει καὶ τὶς πιὸ δυνατὲς ψυχές. Ἐπειδὴ δοσο καὶ γ' ἀντικρύζῃ δ καλλιτέχνης μὲ μάτι φιλοσοφικὸ τὴν ματαιότητα τῶν ἀνθρώπων, πάντα στὸ βάθος είναι κι' αὐτὸς ἀνθρώπως μὲ τὶς κοινὲς ἀδυναμίες. Κι' ἀν δὲν τὸν νοιέσῃ καὶ πολὺ γιὰ τὸ δικαίου, δμως μέσα στὴν ἔδική του ἐφήμιωσι καὶ παραγνώρισι βλέπει τὴ σκληρὴ μοίρα καθέ δμοίου του. Αὐτὸς δὲν είναι μικρὴ τυραννία.

Ίσως νὰ γίνῃ ἡ ἔταιρεια τους κατί σὰν λαϊκὸ πανεπιστήμο μὲ τότε δὲν ἐπρεπε νὰ παρουσιασθῇ σὰν ἡ κοινότερη ἐπιχείρησις καὶ μὲ δίδραχμο εἰσιτήριο. Παραδέχομαι δτὶ οἱ οἱ δημοφήροι κονφεραντὲ είναι οἱ κορυφαῖοι τῶν λογίων μας —

Η ΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ἔχουν ἀδικοὶ οἱ κακοὶ καὶ οἱ ζηλιάρηδες ποὺ δὲν
ἀναγνωρίζουν τὴν ἀπόλυτη φιλολογικὴν ἀξία
τῶν περισσοτέρων ἀπ' αὐτοὺς — καὶ εἴχαν κάθε
δικαιώμα νὰ κάμουν τὸ ἀδιάφορο κοινὸν νὰ
πληρώσῃ γιὰ νὰ τοὺς ἀκούσῃ, δπως θὰ ἐπλή-
ρωνε γιὰ νὰ ἀγοράσῃ ἔνα βιβλίο τους. Μὰ
γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο δὲν ἔπρεπε νὰ σκε-
πάσουν τὸ ἔοντα τους μὲ τὴν βασιλικὴ πορστασία.

Ἡ Ἐταιρεία τῶν Διαλέξεων — ἀν καὶ κατὰ τὰ λεγόμενα τῶν ἱδρυτῶν τῆς εἶναι σωματεῖο μὲ σκοπὸν πιὸ πολὺ «κοσμικῆς δράσεως» παρὰ φιλολογικῆς — ἔζητησε νὰ συνεδριάσῃ σὲ μιὰ αἰθουσα τῆς Ἀκαδημίας... Honni soit qui mal y pense...

Οι κινηματογράφοι και τὸ αίσθημα τοῦ λαοῦ

λαον̄ Κανένα θέατρο δὲν μπορεῖ νὰ είτε, διότι είχε ποτὲ τόση πελατεία· μήτε θὰ τὴν ἔχῃ. Ἡ ἐπιτυχία αὐτῆς τῶν κινηματογράφων εἶναι ἀλόγη μυστήριο. Σ' δλες τὶς πρωτεύουσες καὶ σ' ὅλα τὰ κέντρα σημειώνουν τὸ ἵδιο τραϊ-
βηγμα τοῦ λαοῦ. Τὸ φαινόμενον τούτο ἀρχίσε
ἄλλοι νὰ συγκινήσουν πολὺ τοὺς δραματικοὺς συ-
γραφεῖς καὶ τὰ θέατρα, ἐπειδὴ γεννιέται ζήτημα
ταμείου καὶ ποσόστων. Μὲ τὴν κινηματογρα-
φικὴ δύναμις πλησιονή τῆς Ἀθήνας δὲν ήμπορεῖ

νὰ ὑπάρξῃ τέτοιο ζήτημα. Τοὺς λόγους τοὺς
ἔρουμε. Ἀλλὰ γεννιέται ἕνα ἄλλο ζήτημα. Ποιὰ
εἶναι τὰ βουβά δράματα, οἱ παντομίμες. αὐτὲς
ποὺ δὲ λαὸς τὶς παρακολουθεῖ ἐπάνω στὸ ἀστρο
σεντόνι; Τὴν πρώτη θέσι τὴν ἔχουν τὰ δρά-
ματα τὰ λεγόμενα ἀστυνομικά δράματα γεμάτα
ἔγκληματα, δύον ξεινιλγεται μὲ τὶς παραμικρό-
τερες λεπτομέρειες ὅλη ἡ τέχνη ἐπιτίθειν κα-
κούργων, τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ ταπεινοῦ νόσου,
ἀπάχηδων καὶ τροπεζιῶν, τρομερῶν γυναικῶν
καὶ ἀνδρῶν. Ἡ περιέργεια τοῦ λαοῦ κεντρίζε-
ται δέο δὲν παίρνει, καὶ ἡ ἀπλοῦκη ψυχῆ του
δέχεται ἐντυπώσεις, ποὺ μένουν βαθείᾳ χαραγ-
μένες σ' αὐτῇ. Μὲ τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς κινη-
ματογραφικῆς ἐπιτυχίας κ' ἐδῶ, συνδυάζω κ' ἔνα
ἄλλο. Τῷρα τελευταῖα κυκλοφοροῦν σὲ μεγάλον
ἀριθμὸ κ' ἔχουν φοβερὴ ἔξδεσι κάποια φυλ-
λαδία — ἰστορίες τοῦ Σέρολκ Χόλμς καὶ τοῦ
Νάτ - Πίκερτόν. Ἀστυνόμικά δηλαδὴ μυθιστο-
ούματα, γεμάτα ἀπὸ κακουργήματα, κλεψιές,
ἀτιμίες, λωποδυτικές τέχνες καὶ κατορθώματα.
Ο. λαὸς δὲ, τι βλέπει στοὺς κινηματογράφους τὸ
διαβάζει καὶ σὲ βιβλίο. Κ' ἔτσι ἡ φαντασία του

περιδιαβάζει πάντα μέσα σὲ μιὰ περιοχὴ πολὺ ἐπικίνδυνη γιὰ τὴ μόρφωσι τοῦ αἰσθήματός του καὶ γιὰ τὴ διάπλασι τῆς ψυχῆς του. Τὸ ζήτημα δὲν εἶναι μικόδ παὶ ἀνάξιο νὰ τὸ προσέξουμε δῆλοι, ἀκόμη κι' δοῖ δὲν παραδέχονται τὸν ἥθο-
πλαστικὸ σκοπὸ κάθε τέχνης.

Oἱ γέοι Ἀρεῖνοι Σ^ο ἔνα χρονογράφημα του στήν «Πατούδα» δ. κ. Λ. Κόκκινος

(Μακκαβαῖος) μίλησε για μερικοὺς ποιητικὸν νεοσσούς, ποὺ ἀρχίσαν νὰ σκανδαλίζουν μὲ τὸν ποιητικὸν δρόμο, ποὺ παίρνουν. "Οσοι παραγνωρίζουν τὸ πρόγματα ὡς νομίσουν, δτὶ σκανδαλίζονται ἡ ήθυντή, οἱ ήθυνολόγοι καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄστοι. Τὸ ζήτημα δῆμος δὲν εἶναι αὐτό. Σκανδαλίζεται ἀπλούστατα ἡ αἰσθητική, ἡ πραγματικὴ ἔννοια τῆς ποίησεως καὶ ἡ καλαισθησία. Οἱ νέοι αὐτοὶ Ἀρετῖνοι τὸ ποιητικὸν τους δαιμόνιο τὸ φανερώνουν μόνο μὲ μιὰν ἀκράτητη λαγγολογία. Γιὰ τὰ συναισθήματα, τους πόθους καὶ τὰ ἔργα, ποὺ ὑμνολογοῦν οἱ ποιητικοὶ γεοσσοί, ἡ ἐπιστήμη ἔχει τὸν δρόσο σαδισμός· αὐτοὶ θαρροῦν πῶς τὰ ποιήματά τους δείχνουν διονυσιασμό. Κ' ἐδῶ εἶναι τὸ λάθος. Ἐκεῖ ποὺ νομίζουν, δτὶ ὑπάρχει δρόμη νεανική, ἡ χαρὰ τῆς ζωῆς, ἡ κυριαρχία τοῦ δημιουργικοῦ δργασμοῦ, βασιλεύει μόνον μιὰ πρόστυχη σαρκικὴ ἥδονή·

"Επρεπε τὸ ζήτημα, ποὺ ἀγγιέσεν δ κ. Κόκκινος νὰ κινήσῃ γενικώτερα τὴν ποσοσοχή. Τὸ φαινόμενον ἀξίζει νὰ μελετηθῇ βαθύτερα. Παιδιά, ποὺ μόλις γνωρίζονται μὲ τὴ Μοῦσα, δηληγοῦν τὴ δυστυχισμένη αὐτὴ παρθένα ἀπὸ δρόμους, δύπον ἡ κίτρινη ήδονή ἀπλώνει ὅλες τὶς ἀδιαντροπίες τῆς καὶ φυσικὰ καὶ τὶς ἀσχημίες τῆς. Κάθε ἀδιάντροπο εἶναι καὶ ἄσχημο. "Αλλοτε ἐτόλμησα νὰ εἰπῶ ἐλεύθερα τὴ γνώμη μου για τοὺς στιχουργοὺς αὐτούς, ποὺ ἐνῷ θαρροῦν, δτι μᾶς φέροντιν νέους θεούς, δὲν κάνοντιν τίποτε ὅλλο, παφὰ ν' ἀντιγράφουν δτι ἀπὸ αἰῶνες τώρα καταδικάζεται σὲ ἀφάνεια, μόλις ἔπειτα οὖτις στὴν περιοχὴ τῆς τέχνης. Γιὰ τὴ γνώμη μου αὐτὴ ἀκούσα τότε πολλὰ καὶ ἀκόμη, πῶς δὲν νοιάθω τὴ δημιουργικὴ δύναμι τῆς γεννετήσιας δρμῆς. "Ισως καὶ τώρα ν' ἀκούσουμε καὶ δ κ. Κόκκινος κ' ἔγω τα ἴδια καὶ περισσότερα. "Ἐλπίζω δμως, δτι ἀμμα μεγαλώσουν τὰ παιδιά αὐτὰ — καὶ δν στὸ ἀναμεταξὺ δὲν πάθουν ὀλότελα αἰσθητικὴ καὶ ψυχικὴ στρέβλωσι — θ' ἀλλάξουν γνώμη καὶ θὰ σέβωνται πιὸ πολὺ τὴ Μοῦσα καὶ τὴν ἐφωμένη τους.

[Εἰς τὰς 26 Ὁκτωβρίου ἑωρτάσθη ἡ ἐπέτειος τῆς ἀνακτήσεως τῆς Θεσσαλονίκης καὶ την ίδιαν ὥμερον ἐλευθερογένθη πρώτην φοράν ὑστερεόπολις ἀπό 431 χρονία, ὁ περιφημός ναός τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Ἔστηκαι δρον ἐνόμισαν τὰ «Παναθήναια» τὸ περιθέα Θεσσαλονίκης καὶ τῆς λατρείας τοῦ Ἀγίου ἀρρενόπολόν γον κ. Dicħi].

Μεταξὺ τῶν μεγάλων πόλεων τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου ἡ Θεσσαλονίκη είναι ἔνδοξος σχεδὸν ὅσον καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις. Εἰς τὴν ἐποχὴν, ποὺ τὸ βυζαντινὸν κράτος ἔχετείνετο ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου μέχρι τῆς Ἀδριατικῆς καὶ ἀπὸ τοῦ Ἀρχιπελάγους μέχρι τοῦ Δουναβίου, ἥτον εἰς τὴν Εὐρώπην ὡς ἡ δευτέρα πρωτεύουσα τῆς μοναρχίας. Ἡτον ἰσχυρὰ πολεμικὴ θέσις, περικωσμένη μὲ τρομερὰ τείχη, ποὺ ἡ γραφικὴ των σιλουέττα, ἀκόμη καὶ σήμερον, διαγράφεται εἰς τὸ πρανές τῶν λόφων, ποὺ δεσπόζουν τῆς πόλεως. Ἡτον ἀνθοῦσα ἐμπορικὴ πόλις, ποὺ ἡ θαυμαστὴ τοποθεσία της εἰς τὴν ἐκβολὴν τῶν μεγάλων ποταμῶν τῆς Μακεδονίας, εἰς τὴν ἔξοδον τῆς ὁδοῦ, ἡ δοκοίσι ἀπὸ τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Αίγαιου πελάγους διέσχιζε τὴν χερσόνησον ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον¹, τὴν εἰχε προικίσει μὲ πλοῦτον τεράστιον. Αἱ πανηγύρεις της, ὅπου κάθε χρόνον συνητῶντο Ἑλληνες καὶ Σλαβοί, Εὐρωπαῖοι καὶ Ἀσιαται, ἥσαν περιώνυμοι εἰς διάλικηρον τὴν Ἀνατολήν. Σήμερον ἀκόμη ἐκκλησίαι πόλυσσοι μοναστηρίων καὶ χαροπιώμεναι, κειμήλια τῆς βυζαντινῆς τέχνης, μαρτυροῦν τὴν πάλαι λαμπρότητά της. Διότι, ἐπάνω ἀπὸ ὅλα, ἡ Θεσσαλονίκη ἦτο μεγάλη θρησκευτικὴ πόλις, ἡ πόλις τοῦ Ἅγιου Δημητρίου.

Οπως ή Βενετία ἔχει τὸν Ἀγιον Μάρκου, οὗτο καὶ ἡ Θεσσαλονίκη εἶχε τὸν ἐθνικόν της ἄγιον, τὸν προστάτην καὶ πολιούχον, ποὺ κάποιον εἰδικὸν θέσπισμα τῆς Θείας Προνοίας ἔταξε πρὸς φύλαξιν της. Εἰς τοὺς μακρινοὺς αὐτοὺς χρόνους, τοὺς παραδόξως σκοτιομένους, διόπου οἱ βάρβαροι κάθε φυλῆς ἐπλημμύρουν τὴν Μακεδονίαν, διπού ἀπὸ τὸῦ θύφου τῶν προπυργίων τῶν οἱ Θεσσαλονικεῖς ἔβλεπαν μὲν τοδομούν τὰ ἀναρίθμητα αὐτὰ πλήθη τῶν κατακτητῶν νὰ καλύπτουν τὴν γῆν καὶ νὰ στειρεύουν τοὺς ποταμούς, διπού ὑπὸ τῆς ἀδιάκοπουν ἀπειλὴν τῶν αἰγανιδίων προσβολῶν, τῶν ἐφόδων καὶ τῶν πολιορκιῶν, ἡ ζωὴ ἐγίνετο διαρκῆς ἀγωνία. Ότοι κάτιοι δινατή παρομοία τὸ γὰρ

¹ Σ. M. ‘Η δόδος αυτη την ήτον η περίφημος Ρωμαϊκή «Εγγρατία δόδος».

αισθάνωνται ὑπεράνω των τὸ προστατευτικὸν χέρι τοῦ ἀνιψήτου πολεμίστου, ὃποιος ἦτον ὁ Ἀγιος Δημήτριος. "Οταν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἀφιερωμένην πρόδει δόξαν τού οἱ πιστοὶ ἔβλεπαν, εἰς ἓν τῶν πλαγίων γαρθήκων, τὸν ὑψηλὸν τάφου¹ σκεπασμένον μὲν πλάκας ἀργυρᾶς, περιστεφόμενον ἀπὸ θόλον ἀργυροῦν², ποὺ ἦτο, σύμφωνα μὲ τὴν εὐσεβῆ παφάδσιν, ἡ ἐπίγειος κατοικία τοῦ Ἀγίου, δλοι ἀνελάμβανον θάρρος, ἐπειδὴ ἥξεναν ὅτι εἰς κάθε ἀπειλήν, εἰς κάθε κίνδυνον δι μέγας Δημήτριος θὰ ἔβγαινεν ἀπὸ τῶν οἴκων του διὰ ν^ο ἀπομακρύνῃ τοὺς κινδύνους, διὰ νὰ ὑπερασπίσῃ καὶ σώσῃ τὴν πόλιν.

¹ Απὸ τὸ ἔγχεισμαν μῆτρο παοελθὸν ἔφθασε

Από το εκλειφαν αυτο λαρεκεν εφεσ
μέχρις ήμιων ένα περίεργον μικρὸν βιβλίον,
γραμμένον κατά τὸν ἔβδομον αἰῶνα, εἰς αὐτὴν
τὴν Θεσσαλονίκην, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀγίου Δη-
μητρίου. Τίποτε δὲν μαρτυρεῖ καλύτερον τὸν
γοητευτικὸν ρόλον, ποὺ προσέδωκεν εἰς τὸν
Ἀγιον ἡ λαϊκὴ πίστις, τὴν πεποίθησιν ποὺ εἶχαν
ὅλοι εἰς αὐτὸν, καὶ τὴν θαυμασίαν ἀτμόσφαι-
ραν διπον ἔξιν οἱ ἀνθρώποι τῶν χρόνων ἐκεί-
νων. Εἰς κάτισ σελίδα τῆς διηγήσεως δὲ Ἀγιος
Δημητρίος ἐμφανίζεται πάντοτε ἔτοιμος νὰ κάμη
τὸ ἀναγκαῖον θαῦμα καὶ ν' ἀνυψώσῃ τὸ ἔξην-
τλημένον θάρρος. Καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι καθδόλου
παρεμβλήματα, ποὺ ὀφείλονται εἰς τὴν πάρο-
δον τῶν χρόνων δὲ Ἀγιος ἐμφανίζεται, δρα-
τὸς εἰς ὅλους, «οὐχὶ ἐν ὀνείρῳ, ἀλλ᾽ ἐν πραγ-
ματικότητι». Ἀναβαίνων τὸ ὄραξιν πολεμικὸν
ἄλογόν του, κραδαίνων τὴν ἀγίνητον λόγγην του,
διδηγεῖ τὰς ἔξδους ἐναντίον τῶν πολιορκητῶν
βαδίζει ἐπάνω εἰς τὴν θάλασσαν, διεγέιρων ὑπὸ^τ
τὰ βήματά του τὴν τρικυμίαν, ποὺ θὰ ἔξαφ-
νησῃ τοὺς ἔχθρικούς στόλους τὴν ἡμέραν τῆς
ἔφοδουν καταλαμβάνει εἰς τὰ ὀχυρώματα τὴν
πλέον ἐπικήνδυνον θέσιν καὶ πυγμαχεῖ ἐπίσης
σθεναρώς ὅπως καὶ ἐιφορμαχεῖ πηγαίνει εἰς τὸ
ἔχθρικὸν στρατόπεδον νὰ καταβάλῃ μὲν ἐν τρο-

¹ Σ. Μ. Διά τὸν τάφον αὐτὸν τοῦ Ἀγίου, ποὺ ἐλέγετο κατὰ τοὺς Βιζαντινοὺς χρόνοις κιβώτιον, ὑπάρχοντα ἀρκεταὶ περιοργασφαι βιζαντινῶν χρονογράφων: «Τὸ λεγόμενον κιβώτιον τὸ ἀργυροῦν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἔνθα φασὶ τίνες κατέσθαι ὑπὸ γῆν τὸ πανάγιον αὐτὸν λείψανον». . . . «Τὸ ὃν αὐτόθι δύσανει κραβάτιον ἔξι ἀργυρῶν» «Τὸ θεοδωρητὸν τέχνασμα. . . τὸ παρ' ἡμῖν καλούμενον κιβώτιον κτλ.

² Σ. M. Ἡ περιγραφὴ τοῦ βυζαντίου Ψευδοῖωνον λέγει: «... καὶ τὴν δοριφῆν ὁσπεῖταις ἀπὸ τῶν ἔξογών τον πλευρῶν κυκλοφοριαῖς ἀνίσχουσαν, καὶ εἰς μίαν στρογγύλην ὃς ἐκ ποδῶν ἀπολήγουσαν σύνδεσιν, σφραγόν τε ἀσύρματον μεγέθους οὐ μικροῦ φέρουσαν ἀνωθεν, ὑψῷ την ὡς κοίνου βλαστοί θαυμάσιοι περιέχονται».

ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΟΒΟΥΓΑΡΙΚΟΝ ΠΟΛΕΜΟΝ. Η ΤΡΟΦΙΜΩΝ ΑΠΟ ΔΕΜΙΡ-ΙΕΑΡ ΕΙΣ ΛΙΒΟΥΝΟΒΟ

Φωτογρ. Ρωμαΐδη Τσάτσης

μερὸν φάπισμα τὸν μηχανικόν, ποὺ κατεσκεύαζε πολεμικὴν μηχανὴν ἀπειλητικὴν διὰ τὴν πόλιν· μὲ δὲ δίγας λέξεις, εἰναι πάντοτε παρῶν, ἐὰν πρόκειται ν^ο ἀπομακρύνῃ ἀπὸ τὴν πόλιν τὴν πανούκλαν, τὴν πεῖναν, τοὺς βαρθάρους ή ἐὰν πρόκειται νὰ συγκρατήσῃ τὴν ἔωστερικὴν ταξίν καὶ τὴν εἰρήνην. Καὶ οἱ Θεσσαλονικεῖς ἡσαν πεπεισμένοι, ὅτι παρὸδ νὰ τοὺς ἔγκαταλείψῃ ὁ "Ἄγιος Δημήτριος" ἡτον ἔτοιμος ν^ο ἀποθάνῃ μαζί των. Δὲν ἤξευραν μὲ βεβαιότητα, ὅπως τὸ ἔξιτορεῖ εἰς μίαν ὧδαίαν διῆγησιν τὸ βιβλίον τῶν θαυμάτων τοῦ Ἀγίου, ὅτι εἰς αὐτὸν τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ, ποὺ τὸν ἐκαλοῦσσαν νὰ ἔγκαταλείψῃ τὴν πόλιν τὴν καταδικασμένην εἰς καταστροφήν, ὁ "Ἄγιος Δημήτριος" ἀπεκρίθη; «—Μὲ διέταξες, Κύριε, νὸ κατοικήσω ἑδῶ μαζὶ μὲ τοὺς δούλους σου πᾶς λοιπὸν ἥμπιορῶ νὰ τοὺς ἔγκαταλείψω εἰς τέτοιαν ἀνάγκην; Μὲ ποῖα μάτια θὰ ἥμποροῦσα νὰ ἰδω τὸν ὄλεθρον τῆς πατοίδος μου; "Οχι! ὅπως συνεμερίσθην τὴν χαράν των, ἔτοι μὰ συμμερισθῶ καὶ τοὺς κινδύνους των· ή θὰ σωθῶ μαζί των ή θ^ρ ἀποθάνω μαζί των».

Είναι γνωστόν, ότι εἰς τὴν εὐγνώμονα Θεο-
σαλονίκην ἐσυνήθης δόρκος ἦτο: «μὰ τὸν δε-
σπότην ἡμῶν Δημήτριον, τὸν κηδεμόνα καὶ
πολιούχον»¹ καὶ διτὶ αἱ κακαὶ γλῶσσαι κατηγό-
ρουν τὸν κατοίκους τῆς μακεδονικῆς πόλεως
πώς ἐμεγαλοποίουν τὰ πράγματα καὶ ἐσέβοντο
τὸν προστάτην των Ἀγίον κάπτων περισσότερον
καὶ ἀπὸ αὐτὸν τὸν Χριστόν. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς
ἀξίζει νὰ σημειωθῶμεν πόσον εἰς τὸν χριστια-
νικὸν αὐτὸν μεσοιδῶνα ἐσώζετο ἡ συνήθεια, ποὺ
ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν ἀρχαὶν Ἑλλάδα, νὰ ἔχῃ
κάθε πόλις καὶ τὴν Ἰδίαν τῆς θεότητα. «Οπως
ἡ Πολιάς Ἀθηνᾶ ἡτον ἡ Ιδιαιτέρα προστά-
τια τῶν Ἀθηνῶν, ὁ Ἀγιος Δημήτριος είναι
κατ' οὖσαν ὅγιος δημότικός,

΄Άλλ’ δ ‘Αγιος Δημήτριος δὲν ήτο μόνον στρατιωτικός και πολεμικός ‘Αγιος ή προστασία του έπεξετένετο και εἰς τοὺς Ἰδιώτας, ὅσον και εἰς τὴν πόλιν. Ή έκκλησία του, καθὼς λέγει ή διήγησις τοῦ ἀρχαίου ἀγιογράφου, ήτον «ἡ πηγὴ τῶν λάσεων». Απέδιδε τὴν δρασινεὶς τοὺς τυφλούς, τὴν κίνησιν εἰς τοὺς παραλυτικούς, τὴν δρεπεῖν εἰς τοὺς δυσπέπτους τάτερεν τοὺς δαιμονολήπτους, ἀποκαθίστα νηεῖς τοὺς δρόῳστους, ποὺ τοὺς ἐνόμιζαν ἀνιάτοις· και τίποτε δὲν εἶναι πλέον παραδόξον ἀπὸ τὸν τρό-

¹ Σ. Μ. Διά. τὸν δόκον αὐτὸν καὶ ὁ βιζαντινὸς χρονογράφος Γ. Ἀκροπολίτης γράφει: «Μά τὸν σὸν καὶ ἡμῶν ἀπάντων δεσπότην Δημήτριον, τὸν κρηδεμόνα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πολιούχον» οὗτος δὲ ὁ δόκος παρὰ Θεσσαλονικεῖσι πλέον τῶν ἄλλων δόρυν ισχύει».

πον, μὲ τὸν δόπον, κατὰ τὴν εὐσεβῆ παράδοσιν, συνεπλήρωντες τὴν θεραπείαν. Οἱ πιστοὶ διενυκτέουσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ διὸ "Άγιος ἐνεργανός εἰς αὐτούς". Όσους ἔκνταζε μὲ βλέμμα εὐνοϊκόν, ἵσαν βέβαιοι διὰ τὴν σωτηρίαν των διὸ "Άγιος Αημητρίος ἔθετεν ἐπ' αὐτῶν τὰ χέρια, ἔκαμψε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς των καὶ ἐθεραπεύοντο. Όσους ἔκνταζε μὲ βλέμμα θλιβερὸν ἵσαν προωρισμένοι νὰ ὑποφέρουν ἐπὶ πολὺ ἀκόμη· ἀλλὰ δύσους ἀπέστρεψε τὰ μάτια, ἵσαν οἱ καταδικασμένοι χωρὶς ἐπίδια σωτηρίας. "Άλλος" ἐνίστε διὸ "Άγιος Ιατρὸς ἔκαμψε περισσότερος· ἔδιδε συνταγάς, συμβουλάς Ιατρικάς, ἔκαμψεν ἔγχειρήσεις καὶ τὸ πρωΐ, λέγει διὸ χρονογράφος, οἱ ἀνθρώποι ἐπέστρεψαν εἰς τὰ σπίτια των Ιατρευμένοι ἔντελῶς.

Ἄργοτερον ἐπήγαιναν εἰς αὐτὸν τὸν τάφον τοῦ Ἀγίου νὰ ζητήσουν τὰς θαυμαστὰς θεραπείας. Ἀπὸ τὴν μαρμαρίνην σαρκοφάγον ἔρεε διαφορᾶς ἔλαιον ενωδιάζον καὶ λεόν, ποὺ ἦτο ταυτοχρόνως λατρικὸν διὰ τὰς ἀσθενείας, φυλακτὸν ἑναντίον τῶν πνευμάτων τοῦ κακοῦ, θώραξ ἀσφαλῆς εἰς τὰς μάχας. Ἐπίσης γύρω εἰς τὸν τάφον συνέρρεαν ἀδιακόπως εὐσεβεῖς προσκυνηταί, ποὺ ἔσπευδαν νὰ συνάξουν τὸ θαυματουργὸν ἔλαιον «πλέον ἀποτελεσματικόν, λέγει κάποιος οὐγχρονός, καὶ ἀπὸ τὰ καλύτερα φράδματα τῶν ιατρῶν». Ἀκόμη καὶ ἀντοκάστορες εἶχαν καταφύγει εἰς τὴν δύναμιν τοῦ τάφου τοῦ μάρτυρος· καὶ ἡ Θεοσαλονίκη, δικαίως περόηφανος διὰ τὸν ἐθνικὸν Ἀγιόν της, ἐπανηγύριζε κάθε χρόνον, τὴν 26 Ὁκτωβρίου, τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀγ. Δημητρίου μὲ μεγαλοπρεπεῖς πομπάς, τοὺς ἐνθύμιζον μὲ τὰς ἐμπορικὰς πανηγύρεις, τὰς συνδυασμένας εἰς τὴν θρησκευτικὴν τελετὴν, κατίπλο τὸν χρωατήρα τῶν ἀρχαίων Παναθηναίων.

Είτε διάλογον τὴν Βαλκανικὴν Χερσονήσου
ζήλευαν τοὺς Θεσσαλονικεῖς διὰ τὸν θεῖον κη-
μένόν των καὶ ἐνίστε ἐκαιροφυλάκτουν νὰ τοὺς
δὲ δρπάσουν. "Οταν, εἰς τὰ 1185, οἱ ἐκ Σικε-
λίας Νοσμανδοὶ ἐκνεύευσαν τὴν πόλιν καὶ εἰς τὴν
νευλάβειάν των πρὸς τὰ λεόπαρα πράγματα οἱ ἀξε-
τοὶ αὐτοὶ στρατιῶται διεν ἐφορθήθησαν καθόλου
καὶ χρησιμοποιήσουν τὸ λεόπαρον ἔλαιον, ποὺ ἔρρεεν
πὸ τὸν τάφον, διὰ ν' ἀλειφουν τὰ ὑποδήματά
ον καὶ διὰ τηγάνισμα ψαριῶν, διηγοῦντο εἰς
ληγαράσιαν διτὶ δὲ Ἀγιος Δημήτριος ἀγα-
πητημένος ἀπὸ τὰς βεβηλώσεις αὐτᾶς, ἐγκατέ-
ιψε διὰ παντὸς τὴν μοινυθεῖσαν πόλιν καὶ
ήτησεν δουλον εἰς τοὺς εὐσεβεῖς Βουλγάρους.
Αλλ' οἱ Θεσσαλονικεῖς ἐγνώριζαν τὸν προστά-
τιν τῶν πλέον πιστόν καὶ τὰ γεγονότα τὸ ἀπέ-
ιχαν. "Οταν, εἰς τὰ 1207, δὲ τσάρος τῶν Βουλ-
γάρων Ιωαννίτσα δὲ «Ρωμαιοκτόνος» ἀπέθανεν

αίφνιδίως, δολοφονηθεὶς ἀπὸ τοὺς ίδικους του πρὸ τῶν πυλῶν τῆς Θεσσαλονίκης, ποὺ τὴν ἐπολιόρκει, κανεὶς εἰς τὴν ἀπολυτρωθεῖσαν πόλιν δὲν ἔδιστασε νὰ τιμήσῃ τὸν "Αγ. Δημήτριον διὰ τὴν ἐπικαιρὸν ἔξαφάνισιν τοῦ φθεροῦ αὐτοῦ ἔχθροῦ. Καὶ διηγοῦντο, ὅτι ὁ πολεμιστὴς "Αγιος, ἀναβαίνων τὸν πολεμικὸν του ὄπλον, κραδαίνων τὴν νικηφόρον λόγχην του ἐπῆγεν ἔως εἰς τὸ ἔχθριον στρατόπεδον διὰ νὰ κτυπήσῃ εἰς τὴν καρδίαν τὸν τρομερὸν ἀντίπαλον τοῦ ἐλληνισμού.

Σήμερον ἀκόμη, εἰς τὴν νεωτέραν Θεσσαλονίκην, θαυμάζεται ἡ μεγαλοπρεπής ἐκκλησία, ποὺ ἔκτισε πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ἡ πολυδάπανος εὐσέβεια τῶν περασμένων αἰώνων. Εἶναι ἡ ἐκκλησία αὕτη μία εὐρεῖα βασιλικὴ μὲ πέντε νάρθηκας, μὲ ὑπερόχους σκηνογραφίας καὶ μαρμάρους δλῆ ἀπὸ τὴν ἀρμονικὴν συναρμογὴν τῶν πολυχρωμῶν μαρμάρων, ποὺ διακοσμοῦν τοὺς τοίχους. Ἔπι τῶν ὑψηλῶν κιόνων, δποὺ τὸ κιτρινωπὸν τοῦ καρυτίστου¹ ἐναλλάσσεται μὲ τὸ παλαιὸν πράσινον, ἀκκουμβιοῦν τὰ λευκὰ μαρμάρινα κιονόκρανα, τὰ σκαλισμένα ὡσὰν χρυσαφικά· ὑψηλότερα εἰς τὸ ἄφθονον φῶς τοῦ κεντρικοῦ νάρθηκος φεγγιοβούλοιν τὰ πολυτελῆ περιβλήματα μὲ τὰ ἀκτινοβούλοιντα χρώματας εἰς τὸ ἥμιτρος τῶν πλαγίων ναρθήκων λάμπουν μασσικά μὲ μίαν ἀναλαμπὴν ἀμαυρὸν καὶ τὸ κυανοῦν ἢ πράσινον φόντο τῶν συνθέσεων ἀνταποκρίνεται κατὰ τρόπον μοναδικῶς εὐτυχῇ εἰς τὸν ποιαιρχοῦντα τόνον τῶν κιόνων, διὰ μέσου τῶν δποίων τὸ βλέπει κανείς. Ὑπάρχει ἐκεῖ λεπτὴ αἰσθησίς τῆς ἀρμονίας, ποὺ ἀποδεικνύει πολὺ μεγάλην τέχνην καὶ ποὺ τιμᾶ τὸν οἰκοδόμον τῆς βασιλικῆς τοῦ Ἀγ. Δημητρίου. Ἄλλον ὑπάρχει κάτι περισσότερον· εἰς τὰ μωσαϊκά, ποὺ ἀνεκαλύφθησαν τελευταίως εἰς τὰ πλάγια τῆς ἐκκλησίας καὶ ποὺ οἱ Τοῦρκοι ἀπὸ κάποιαν εὐτυχῆ παράβασιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Ἰσλάμ δὲν τὰ ἐσκέπασαν καθόλου μὲ κονίαμα, διεσώθησαν μερικά ἀπὸ τὰ πλέον ὀξιοσημείωτα ἔργα, ποὺ παρήγαγεν ἡ βυζαντινὴ τέχνη κατὰ τὸν 6ον καὶ 7ον αἰώνα.

Ὅπως εἰς τὸ βιβλίον τῶν θαυμάτων καὶ εἰς τὰ πολύτιμα αὐτὸς μωσῆς ἀκούει τὰ πάντα ἔξαιρουν τὴν δόξαν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου. Τὰ ἀναπαριστώμενα ἐπεισόδια μνημονεύουν τὰς χάριτας ποὺ ἔκαμεν εἰς τοὺς πιστούς του καὶ εἰς ἀνάμνησιν τῶν δποίων οἱ εὐεργετηθέντες ἔξετέλεσαν τὰ εὐλαβῆ αὐτὰ ἀναθήματα. Παραπλεύρως τοῦ μάρτυρος, ποὺ εἶναι ἐνδεδυμένος πολυτελῶς τὴν στολὴν τῶν ὑψηλῶν ἀρχόντων τῆς αὐλῆς, καὶ ποὺ τὸ νεαρόν καὶ μειδιῶν πρόσωπόν του εἶναι γεμάτον φῶς, συμπλέκοντα

Σ. Μ. Είδος μαρμάρου μὲ φλέβας.

αἱ μορφαὶ τῶν δωρητῶν, ποὺ ἡξιώθησαν τῆς εὐνοίας τοῦ Ἀγίου. Ωραῖαι εἰκόνες τῆς Θεοτόκου, καθημένης ἐπὶ θρόνου μεταξὺ τῶν ἄγγελων, συνάπτονται πρός τὰς ἀναπαραστάσεις αὐτᾶς καὶ τὸ σύνολον εἶναι ἀρμονικῆς ὁραιότητος, ποὺ κάμνει τὰ μωσαϊκὰ αὐτὰ τῆς Θεοσταλονίκης ὑπέρτερα καὶ ἀπὸ τὰ ὁραιότερα ἀκόμη μεταξύ τῶν περιφήμων μωσαϊκῶν τῆς Ρωβέννας.

Κατὰ τὴν εἰσοδον ἀκόμη τοῦ χοροῦ δὲ Ἀγίος Δημήτριος φαίνεται εἰς τὴν δόξαν του. Ἐπὶ τούχου πλαισιωμένου ἀναπαρίσταται ὁρθός, ἐνδεδυμένος εὐρύχωρο λευκὰ ἐνδύματα μὲ ἀργυρᾶς ἀνταυγείας, σκεπάζων μὲ προστατευτικὴν περίπτυξιν ἔνα ἐπίσκοπον, ποὺ φέρει ποδῆρες λευκὸν ἄμφιον, καὶ ἄλλον μέγαν λαϊκὸν ὄχοντα μὲ μεγαλοπρεπῆ πρασίνην δαλματικήν. Οὔλιγα ψηφιδωταὶ συνθέσεις πάρουσιάζουν τέχνην πλέον σοφήν, αἰσθημα τοῦ χρώματος πλέον λαγαρισμένον, προσοχὴν πλέον εὐτυχῆ διὰ τὴν προσωπικὴν ἔκφρασιν δλίγα ἔργα τῆς βιζαντινῆς τέχνης κάμινον ἐντύπωσιν πλέον δυνατήν. Ἔπιγραφή ὑπάρχουσα ὑπεράνω τοῦ πίνακος φανερώνει, δτι τὰ δύο πρόσωπα, ποὺ συνοδεύουν τὸν Ἀγιον Δημήτριον, είναι οἱ θεμελιωταὶ τῆς βασιλικῆς καὶ ὑπενθυμίζει «τὴν βάρβαρον τοικυμίαν τῶν βαρβάρων κυμάτων», ποὺ δὲ Ἀγιος ὡς ἐκ θαύματος τὴν ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν πόλιν. Καὶ οὕτως εἰς τὴν εὐρεῖαν βασιλικὴν ἡ κοινὴ εὐγνωμοσύνη ἐνώνεται μὲ τὴν ίδιωτικὴν διὰ νόδοιςση μεγαλοπρεπῶς τὰς ὑπηρεσίας, ποὺ παρεχέθησαν εἰς τὴν πόλιν ἀπὸ τὸν πιστὸν προστάτην της, τὸν ἀγίτητον πρόδημον της, τὸν Ἀγ. Δημήτριον «τὸν φιλοῦντα καὶ σώζοντα τὴν πόλιν».

Εἰς τὴν βασιλικὴν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ποὺ εἶχε μεταβληθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους εἰς τζαμίον καὶ ποὺ τώρα ἀποκατεστάθη εἰς τὸν ἀρχικὸν χριστιανικὸν προορισμόν της, δὲν ὑπάρχει πλέον ἔχος τοῦ ἀργυροῦ τάφου, ποὺ ἔχοντας μετατρέψεις κατοικία τοῦ Ἀγίου, οὔτε τοῦ μεγαλοπρεποῦς μνημείου δύοδεν ἔργον ἔλαιον Ἄλλα, εἰς τοὺς τούχους τῆς ἐκκλησίας, δ. Ἀγιομάρτυρις εἶναι πάντοτε παρὸν ἐν τῇ δόξῃ του τοιοῦτος δροῖον τὸν εἶδον καὶ τὸν ἐλάτρευσαν τόσαι γενεαὶ θνητῶν, τοιοῦτος δροῖος ἐνεφανίζετο, θωματουργὸς σωτήρ, εἰς τόσας τραγικὰ περιστάσεις, πρὸς τοὺς ἐκδάμαντος πιστούς του. Καὶ φαίνεται, δtti ἀγρυπνεῖ ἀκόμη διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πόλεως, ποὺ ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τῆς ἰσοτῆτος του, τὴν 26 Ὁκτωβρίου 1912, ἀνεκτήθη ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἱ δροῖοι τὴν κατεῖχον ἀπὸ πέντε αἰώνων, ὡς διὰ νὰ βεβαιώσῃ διμέχοι τοῦ σκεπτικοῦ αἰῶνος μας ή Θεσσαλονίκη παραμένει πάντοτε ἡ πόλις τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

Η ΝΕΚΡΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

«Δι' ὅσους εἶναι βωβὸν τὸ ἐκφραστικὸν ἐπίθετον καὶ γενοῦ ἡ ζωντανὴ παρομοίωσις, ματαῖος δψαλεὺς ὁ Ὀμῆρος καὶ ἐδραματούργησεν ὁ Σοφοκλῆς». ΝΟΜΕΣ ΤΕΧΝΩΝ «Ρωμαϊκὴ Καταρά».

Γνοῖτε μέντος ἀπὸ τὴν παράσταση τῆς «Νεκρῆς Πολιτείας». Στὴν πόρτα ἐνὸς ξενοδοχείου μεγαλόπρεπος κύριος ἀποχαιρετοῦσεν ἀνθισμένη συντροφιὰν ἀπὸ κυρίες ποὺ μαζὶ μας εἴχανε βγῆ ἀπὸ τὸ ἴδιο θέατρο. Στάθηκε ὁ κύριος καὶ ἀποχαιρετώντας εἶπε ταπεινωμένος καὶ μὲ σπαραγμὸν ψυχῆς:

— Καλή νύχτα σας. Νὰ μὲ συγχωρήτε ποὺ σᾶς πήγα σε τέτοιο ἔλειπνὸν ἔργο. Δὲν τὸ γνωρίζα. Καὶ οἱ κυρίες, μὲ μιὰ φωνὴ, συγκαταβατικῶτα περὶ εὐγενικότατα, τοῦ ἀποκριθήκαν:

— Εὐχαριστοῦμε πολὺ. Δὲν πειράζει. Ποῦ νὰ τὸ ξέρετε! Ποῦ νὰ τὸ ξέρετε!

Οἱ ἀποχαιρετισμὸς αὐτὸς πολυσήμαντος. «Ἐφτασε σταντιά μας σὰν ἀντίλαλος τῆς γνώμης καὶ σὰν καθρέπτιομα τῆς ψυχῆς δλοιλήρου κόσμου γύρω μας. Η Ἀριστούρη τοῦ φιλοσόφου, η Λάμια ποὺ δὲ βλέπει καὶ δλο τρώει, ἀστραφεῖ στὰ μάτια μους.

Τὴν ἀλλή τὴν ἡμέρα διάβαζα σὲ ἀθηναϊκά φύλλα καὶ ἀπὸ τὰ πρωτεύοντα, καὶ ἀνάμεστο ἀπὸ ἐπαίνους καὶ ἀπὸ ψεγάδια, κάπως πρόχειρα καὶ ὀδισσανίαστα οιμένα γιὰ τὸν ἔργον τὴν παράσταση, διάβαζα πῶς ἡ «Νεκρὴ Πολιτεία» εἶναι δρᾶμα ποὺ δὲν ἀξίζει νὰ γίνεται καὶ πολὺς λόγος γι' αὐτό δρᾶμα πληρικὸν καὶ ἀποκοιμιστικό. Απόδειξη, ἡ βαργεστοιά καὶ ὁ ὑπνος τοῦ κοινοῦ ποὺ τάκουσε, ἀσφαλέστατα γνωρίσματα, δχι βέβαια γιὰ τὸ χαροκτῆρα τοῦ κοινοῦ, ἀλλὰ γιὰ τὸ ποιὸν τοῦ ἔργου. Δρᾶμα χωρὶς δράση, ποὺ δὲν εἶναι γιὰ τὴ σκηνή. Οἱ λυρισμὸς τοῦ ποιητῆ ἀναφέρονταν ἀπὸ τὰ φύλλα τάθηναϊκά σὰ στοιχεῖο ἔξωτερο καὶ κάπως περιττό, γιὰ ἐπίδειξη, ποὺ μπορεῖ νὰ τὸ βάλῃς καὶ νὰ τὸ βγάλῃς, τὸ πολὺ σὰ φόρεια, στολίδι, φόρτωμα ποὺ περιστέρεο τὴ ξημιώνει τὴ θεατρικὴ τέχνη, τὴ γερή καὶ τὴν ἄδολη. Μάλιστα καὶ «λυρικὴ φλυαρία» κρίθηκε, ἀφελέστατα, ἡ ποίηση τοῦ Ιταλοῦ. Καὶ δπον δὲν ξεμίτισεν ἡ εἰρωνεία, βροντοφώνησε ἡ ἀγανάχτηση. Η «Νεκρὴ Πολιτεία» προσβάλλει τὰ χρηστὰ ἥδη. «Ἔργο αἰσχρό, ἔργο μισό. Πῶς δὲν ἐμπόδισε τὸ παίζιμο τοῦ ἡ Ἀστυνομία!

Στοχαζομai πῶς τέτοια ξεφωνητὰ δὲ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ φωνὴ ἐνὸς λαοῦ, ποὺ πνέει μέσα τοῦ ἡ Ἑλληνικὴ ψυχή. Ζῆ ἀνάμεσό μας καὶ ποίηση ποὺ κελαΐδει καὶ κάποτε καὶ κριτικὴ ποὺ ἀξίζει. Ἀλλο τὸ ζῆτημα καὶ ἀν τὰ ξεχωρίζεις δύσκολα μέσα στὸ

ἀνακάτωμα καὶ μέσα στὸ θόρυβο τῆς καθημερινῆς βιοπάλης. «Ἡσυχα καὶ ἀνεπίδειχτα δουλεύουν, καὶ μάλιστα λογαριάζονται, ἀν ἡ ἀνάγκη τὸ καλέσῃ. Προτοῦ νάκουστη, τώρα, τὸ τουφέκι μας, δίνοντάς μας τὴ συνείδηση πῶς ὑπάρχουμε καὶ πῶς εἴμαστε ἄξιοι νὰ ζοῦμε, τὴ συνείδηση τούτη μᾶς τὴν ἔδωκε καπότο ἄλλο ἀκρονόμα: τὸ τραγούδι μας. Μὰ στὴν πλατειὰ καὶ πολυτρόπωστην εἰκόνα τῆς ἐθνικῆς ἐνέργειας, μπροστά μπροστά οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ κυβερνήτες, εύκολωτερα καὶ πιὸ ἀφιλονείκητα χτυπᾶντες στὰ μάτια τοῦ πλήθους τοῦ λόγου οἱ ἔργατες, ταπεινοί, συγχρήτες, εύκολοσύντριψτοι, χλωμοὶ ξανοίγονται καὶ δύσκολο, καὶ χρειάζεται καιόδες καὶ κόπος γιὰ τὸ καθαρό ἔχωρισμα. Αὖτις μπροστάς κανεὶς νὰ φαντασθῇ πῶς μέσα σ' ἔνα ζήνος δλο τέτοια αἰσθήματα ξυπνᾷ καὶ δλο τέτοιες γνῶμες (σὸν αὐτὲς ποὺ σημειώσαμε ἀπὸ τὴν ἀφομή τῆς «Νεκρῆς Πολιτείας») κάνει νάκουνται τάντικρυσμα τῶν μεγαλότυρων ἔργων ἀν μποροῦσε πανεῖς νὰ φανταστῇ πῶς ὁ Δανούντσιος κρίνεται, σύντομα; φλύαρος, καὶ πῶς ὁ Ἰψει δνομάζεται, ἀπλούστατα «ἡλίθιος», χωρὶς νὰ ξεκαρδίζεται ἀπὸ τὰ γέλια δτοιος τάκονόη, τὸ «Ἐδνος» ἐκεῖνο ποὺ ἔτσι τὴν δηδέχεται τὴ θεία ποίηση, καὶ σὰ χείμαρρος δταν κατεβαίνῃ καὶ σὰν ἀποστάλαγμα δταν προσφέρεται, καὶ ποὺ τέτοια λόγια βρίσκει γιὰ τὴ μεγαλοφυΐα, τέτοιο ζήνος, βέβαια καὶ ἀληθινότερο ἀπὸ τὸ δρᾶμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ, ἔπρεπε νὰ εἰπωθῇ Νεκρὴ Πολιτεία.

Τὴν μικρὴ Νορβηγία τὴ μεγάλωσε δὲ Τίφεν περισσότερο ἀπὸ μιὰ πολεμικὴ γίνη. Κατορθώματα τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Δανίας πρέπει νὰ θεωρηθοῦν κριτικοὶ σὰν τὸν Μπράντες καὶ φιλόσοφοι σὰν τὸν Höffding. Οἱ Γαρβούηλ Δανούντσιος δοξάζει τὴν Ιταλία ίσα μὲ τὸν Καβούδη καὶ μὲ τὸ Γαρβάλδη, καὶ ἀν ἀγαπάτε, περισσότερο. Γεννημένος ἀπὸ τὴν αὐστηρή νεολατινικὴ τέχνη τοῦ Καρντούτση πλάτυνε τῆς τέχνης αὐτῆς τὰ σύνορα τάναστημα τῆς Μούσας τῆς Αὐδωνικῆς στόλισε μὲ τὴν πρόφυρα ποὺ θαμπώνει καὶ φρογίζει. Πατριοδολάτρης, μέσα στοὺς στίχους του καθρέφτισε τὸ μεγαλεῖο τοῦ τόπου του, καθὼς τὸ δεῖχνον τὰ «Ἐγκώμια τῆς Ιταλίας», οἱ «Ναυτικὲς Όδες», δὲ Γαρβάλδης, η «Δόξα», τὸ «Καράβι», οἱ τελευταῖοι τὸν ἡρῷον τοῦ μνοῖ, ἀπὸ τὴν ἀφροδιμή τῆς ἐκτυπωτίας τῆς Ἀφροτῆς, φωτοστέφανος γύρω στὸ μέτωπο τοῦ πολέμου ἐκείνου, ποὺ μπορεῖ καὶ μὴ τὸν ἀξίζει, η ἀποθέωση τῆς Ιταλικῆς γῆς, δὲ θυμός καὶ τὸ μίσος τῶν ἀδιάλλακτων

Η υπόδοχη τοῦ Ρωμαίου θρύλογοῦ κ. Ιωνέσκο καὶ τῆς κ. Ιωνέσκο. Εἰς τὸ μέσον δι πρωθυπουργὸς κ. Βενιζέλος

πατριωτῶν κατὰ τοῦ πατροπαράδοτου δυνάστη, κατὰ τῆς Αὐστρίας. Η Ιταλία, θέλει δὲ θέλει, τὴν ἔχει τὴ συνείδηση τοῦ πολὺ μεγάλου ποιητῆ ποὺ φύτωσε ἀπὸ τὰ σπλάχνα τῆς. Στὴ Βενετία, σὰν παραστάθηκε τὸ «Καράβι» του, ξεχωριστὰ τιμῆμηρη δὲ Δανούντσιος, καὶ στὸ δόξασμά του, νομίζω, πρωτοστάτησε δὲ βασιλιάς δὲ ιδίος. Η Γένοβα τοῦ ζῆτησε τὸ χειρόγραφο τῶν τελευταίων ήρωϊκῶν μνημῶν του, γιὰ νὰ τοὺς φυλάξῃ μέσα σὲ πολύτιμη θήκη, σὰν Ικλιδά. Καὶ τὸ ζωηρότερο δεῖγμα τῆς μεγαλοσύνης του είναι. Εἶναι καὶ πολὺ καὶ πολὺ οὐρανόφερο ποὺ τοῦ δημόσιαν τοῦ πολέμου πού θαμπώνει καὶ φρογίζει. Πατριοδολάτρης, μέσα στοὺς στίχους του καθρέφτισε τὸ μεγαλεῖο τοῦ τόπου του, καθὼς τὸ δεῖχνον τὰ «Ἐγκώμια τῆς Ιταλίας», οἱ «Ναυτικὲς Όδες», δὲ Γαρβάλδης, η «Δόξα», τὸ «Καράβι», οἱ τελευταῖοι τὸν ἡρῷον τοῦ μνοῖ, ἀπὸ τὴν ἀφροδιμή τῆς ἐκτυπωτίας τῆς Ἀφροτῆς, φωτοστέφανος γύρω στὸ μέτωπο τοῦ πολέμου ἐκείνου, ποὺ μπορεῖ καὶ μὴ τὸν ἀξίζει, η ἀποθέωση τῆς Ιταλικῆς γῆς, δὲ θυμός καὶ τὸ μίσος τῶν ἀδιάλλακτων

«Η ζωὴ του, εἰν' ἀλήθεια, συχνὰ πυκνὰ μὲ τὶς ἔγνοιες τοῦ κόσμου μπεδεμένη, κτυπητή, φιλιωμένη μὲ τὰ σκάνδαλα, πολὺ θόρυβο σκόρπισε. Μὰ η ζωὴ θὰ περάσῃ, τὸ ἔργο θὰ μείνῃ. Μεγάλοι ποιητές τὴ ζήσαντε τὴ ζωὴ τους δλως διόλου ταπεινά, συνηθισμένα, ησυχα, νοικουρίστικα: δὲ Τέννυσον, δὲ Μπράουνιγγ. Μεγάλοι ποιητές τὴ ζήσαντε τὴ ζωὴ τους ἀντικοινωνικά, εἶναι ἀπὸ τὸ γάλλο κριτικὸ Μελχιόδη Βογκέ

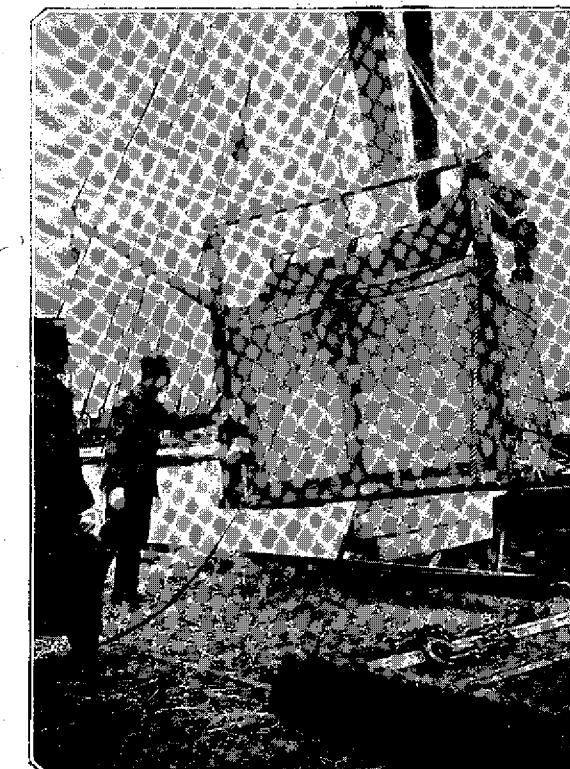
στὸ πολύκροτο ἄρθρο τὸν τῆς «Revue des deux Mondes», ἀπὸ τὸν κριτικὸ τὸν κατεξοχὴν ἀπόστολο τῆς ἡθικῆς καὶ στὴν τέχνη. Στοχάζομαι πῶς δὲ Δανούντιος, δοῦ καὶ ἀνὰ πόδα τὸ χέρι τοῦ δασκάλου τοῦ Καρντούτη θέχτηκε τὴν κληρονομιὰ τῆς ἀρχαίας φωμαῖῆς ποιητικῆς, τράβηξε πιὸ πέρα, πρὸς τὶς πηγές πρὸς τὴν αἰώνιαν Ἑλλάδα. Στοὺς Λατίνους, εἴπει ὁ μεγάλος ἰστοριογράφος, δόθηκε ἡ σύνεση, ὁ πλοῦτος, ἡ δύναμη. Στοὺς Ἕλληνες δόθηκε ἡ χρόνη νὰ αἰσθάνωνται πῶς τίτοτε δὲν εἶναι πιὸ ἀπάνου ἀπὸ τὴν διμορφιὰ στοὺς Ἕλληνες δόθηκε ἡ χρόνη νὰ ζοῦνε ὑποταχτικοὶ στὸ πανεύμορφο παιδί, στὸν Ἐρωτα: δὲ θεδος αὐτὸς τοὺς γοητεύει μὲ τρελλὸ γοητευα: μὲ τὸ ἴδαινικό, μὲ τὴ φιληδονία, μὲ τὸ πολεμόχαρο θάρρος. Μέσα στὸν τέτοιο ἔλληνικὸ ἀρέα δοκιμάζει τὰ φτερά του δ. Πήγασος τοῦ ψάλτη τῶν «Παραδεισιακῶν». Πρῶτος ἀπὸ δλα δ. Ἰταλὸς ποιητής, παραβλάσταρο τῶν περιφημῶν ἀνθρωπιστῶν ἀριστοτεχνῶν τῆς Ἰταλικῆς Ἀναγέννησης μᾶζη ἐμπνευσμένος καὶ σοφός συμπολίτης τοῦ Λεοπάρδη, οὐγχερονος τοῦ Καντούτη, τοῦ Πάσκολη, τοῦ Γράφ, ποὺ εἶναι, ἀχώριστα, λαξευτὲς τοῦ στίχου, καὶ ἐπιστήμονες ἐρευνητές, πολυγνῶστες φιλόλογοι, καθηγητὲς Πανεπιστημίων θυμίζει πῶς συχνὰ πυκνὰ καὶ ἀρμονικὰ συνταιριάζουν ἡ πολυμάθεια, ἡ βιβλιογνωσία, ἡ μελέτη, μὲ τὸ βακχικὸ μεθύσι. Εὔρωπαῖος ὑστερα καὶ παγκόσμιος ποιητής, ἔκλεισε μέσα του καὶ χώνεψε γιὰ νὰ τὶς ξαναστοχαστῇ καὶ νὰ τὶς ἐκμεταλλευθῇ καὶ νὰ μᾶς τὶς ξαναγυρίσῃ, σφραγισμένες μὲ τὴ χρυσὴ σφραγίδα τὸν, ἴδεες, τέχνες, λόγια, φιλοσοφίες, διμορφιὲς ἀπὸ προγόνους του καὶ ἀπὸ προδόρους καὶ ἀπὸ ἴστιμους. Ο, τι δινομάζουμε πρωτοτυπία καὶ μύηση παίρνουν ἄλλο νόημα στὸ μᾶζη μονότονο καὶ πολύτροπο ἔργο του. Εἶναι Πίνδαρος καὶ Σαπφώ, Τυρταῖος καὶ Κάτουλλος, μᾶς ξαναδίνει τὸ Σοφοκλῆ καὶ τὸ Θεόκριτο, τὸν Οὐγκάλ καὶ τὸ Φλωμπέρ, τὸν Τολστόγ καὶ τὸν Ἰψεν, τὸ Γκαΐτε καὶ τὸ Νίτσε. Καὶ ίσα ίσα γιατὶ μᾶς θυμίζει δλες αὐτὲς τὶς κορφές, εἶναι κορφὴ ἀπὸ τὶς ὑψηλότερες.

Ἡ Ἀφροδίτη, howinum dīnuwque volūptas, τὸν ἐφύλησεν ἐρωτικά. Γιὰ τοῦτο κάθε τὸν ἔργο, καὶ δὲς μὴν ἔχῃ τὴ σφραγίδα τῆς ἐντέλειας, κρατᾶ κάπιο τὸ σημάδι γοητευτικό, σὰν ἀπὸ τὸ φύλι ἐκεῖνο. Κι αὐτὸ φτάνει γιὰ νὰ στεκόμαστε μπροστά του μὲ τερό σεβασμό, καὶ νὰ μὴ μᾶς φεύγῃ τοῦτο ἀπὸ τὸ νοῦ: πῶς ἡ ποιητικὴ τέχνη δὲν εἶναι μήτε διασκέδαση γιὰ ξαχόρωμα, μήτε καὶ θέμα διδαχῆς γιὰ τὸν ξεροκήρυκα πῶς εἶναι — καὶ ἀπλὴ καὶ πλεγμένη — κατὶ πολὺ δύσκολο καὶ κάποτε πολὺ φοβερό. Μὲ τὸ φύλι τῆς ἡ Ἀφροδίτη βαθιὰ σημάδεψε καὶ τὴ «Νεκρὴ Πο-

λιτεῖα», μιὰν ἔξακολούμηση καὶ ἔνα ξετύλιμα, κάτου ἀπὸ τὸ νέο φῶς, τῆς ἀρχαίας τραγῳδίας. Καὶ μόνο γιὰ τὶς ξωγραφιὲς τῶν ἔλληνικῶν τόπων, γιὰ τὸν ὑμνο πρὸς τὸ ἔλληνικὸ φῶς, γιὰ τὰ δοξαστικὰ πρὸς τὴν ἔλληνικὴ φύση, τὰ σπαρμένα μέσα στὸ ἔργο τοῦτο, θέξεις νὰ τὸν φωνάζουν ζήτω ἀκούγοντάς το, ἔλληνικὲς καρδιές. Μὰ ἡ «Νεκρὴ Πολιτεῖα» προχωρεῖ ἀκόμα πέρα. Σχεδὸν ὅλο της τὸ νόημα μᾶς τὸ ὑποβάλλουν τὰ χορικὰ τῆς «Ἀντιγόνης» καὶ οἱ θρῆνοι ποὺ μᾶς ἀπαγγέλλει ἀμέσως ἀπὸ τὴν πρώτη σκηνὴ τῆς πρώτης πράξης ἡ παρθένα τῆς τραγῳδίας. «Ἐνας» «Ἐρως ἀνίατος μάχαν» βαρύθιογγα ἔδω, καὶ μία κόρη σβύνει «ἄνυμφος, ἄνυμέναιος». Μὰ πῶς ἡ κόρη σβύνει, καὶ πῶς ὁ «Ἐρωτας βαρύθιογγα!» ἔδω, μὲ ὅλο τὸ σύγκαιρο τάχα τῆς ἐποχῆς ποὺ γίνεται τὸ δρᾶμα, βρισκόμαστε πολὺ μακριά, σχεδὸν ἔξω ἀπὸ καιρούς καὶ τόπους. Ἡ χώρα, κι δὲς εἶναι ἡ πολύχρονη Μυκηναϊκὴ πραγματικότερα, εἶναι ἡ γῆ ποὺ ἀπλώνεται μέσα στὸν βυθὸν τῶν ἀπόκρυφων καὶ φοβερὸν Μητέρων τοῦ Μεφιστοφέλη. Μιὰ Μοῖσα ἀξύνιστα καὶ ἀκατονόμαστα κυριαρχεῖ, ἔνας ήλιος ποὺ τυφλώνει, μία δίψα ποὺ γονατίζει, μιὰ βαρειά μυρούδια τοῦ ἀφροδίσιου λουλουδιοῦ ποὺ λιγώνει. Οἱ ἀνθρωποι δὲν εἶναι ἀτομικοὶ χαρακτῆρες, εἶναι πλαστικοὶ τύποι, σύμβολα ποὺ κελαΐδοῦν, λειτουργοὶ καὶ λέρισσες ποὺ θυσιάζονται. Οἱ ἔννοιες τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἔδω δὲν ἔχουν πέραση· ἡ ἀνάλυση τοῦ φυσιολόγου ψυχολόγου δὲ φτάνει ὁ νηφάλιος δὲ βρίσκει τόπο καὶ τρόπο νὰ σταθῇ μητέρα καὶ ἀρρώστια, λόγια χωρίς νόημα (Καὶ μὴν ἔχεινόμεν πῶς καὶ πάντα οἱ δροὶ τοῦτο — μητέρα καὶ ἀρρώστια — δὲν εἶναι τὸ ἴδιο στὰ μάτια τῆς ποιητικῆς, τὸ ἴδιο στὰ μάτια τῆς ἡθικῆς ἴδεας τοῦ κόσμου). Καὶ εἶναι νὰ γελάς μὲ τὴν ἀβαθή κοινὴ ἀντίληψη τοῦ ἡθικοῦ καὶ τοῦ ἀνήθικου, τοῦ τραγικοῦ καὶ τοῦ ἀντιθετικοῦ σὲ τέτοιο ἔργα. Καὶ μὲ τὸ ἀνυπόφειστο πῶς κάπιοις ἄλλος πήχης θὰ μετρήσῃ ἔργο γραμμένο γιὰ τὸ θέατρο ἀπὸ πεζογράφο (κι δὲς εἶναι μὲ στίχους), κι ἄλλος πήχης ἔργο καρμαώμενο γιὰ τὴ σκηνὴ ἀπὸ λυρικὸ καὶ ποιητὴ (κι δὲς εἶναι σὲ πεζό λόγο). Καὶ πῶς τὰ ἔργα τοῦ δευτέρου εἶδοντες εἶναι, στὰ κλασικά τους πρότυπα, δραματικότερα καὶ θεατρικότερα ἀπὸ τὰ πρώτα. Καὶ πῶς οἱ κολά ἐννοημένος λυρισμὸς εἶναι ἡ πνοή ποὺ ἀνυψώνει τὰθάνατα δράματα ἀνάμεσα στοὺς αἰώνες, ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους ίσα μὲ τὸ Σατεπῆρο καὶ μὲ τὸ Ρακίνα, ίσα μὲ τὸν Ἰψεν καὶ μὲ τὸ Μαίτερλιγκ. Καὶ πῶς οἱ ήρωες ἀξίζουν τὴν τραγῳδία πιὸ πολὺ γιατὶ εἶναι ἀμάρτωλοι καὶ φταῖστες, καὶ πῶς γιὰ τὴ συγκρατητὴ ἀγιοσύνη καὶ τὴν ἀρετὴ γίνον-

ται τροπάρια καὶ ὑμνοι, δχι δράματα. (Καὶ πῶς καὶ μόνο γιατὶ ζῆς, ὑποφέρεις. Καὶ πῶς δὲ νόμος ποὺ βγαίνει ἀπὸ ὅλη τὴν ὁρχαία Τραγῳδία, καθὼς θέλει ὁ μέγας ἴστοριογράφος, εἶναι εἶναι: «Τὸ δρᾶν εἶναι πάσχειν». Καθὼς κι ἀντίθετα, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε: γιατὶ πάσχεις, ἐνεργεῖς. Καὶ πῶς ἡ κακία καὶ σὲ ὅλη τὴ φρίκη, καὶ πῶς ἡ ἀμαρτία, καὶ σὲ ὅλο της τὸ ἀποτροπίασμα, χρησιμεύουν γιὰ νὰ δείχνουν τὴν ἡθικὴ δύναμη τοῦ ποιητῆ ποὺ πλάθει καὶ ποὺ ξωγραφεῖ, μὲ κεῖνα, τὴν τραγικότητα τῆς ζωῆς. Καὶ πῶς οἱ Βυζαντῖνες, οἱ Κλυταμνῆστρες, οἱ Ὁρέστες, οἱ Οἰδίποδες, οἱ Φαίδρες, οἱ Μήδειες, οἱ Μῆδρες τῶν ἀρχαίων, θὰ μπρεπε νὰ περάσουν ἀπὸ τὸ κακούργιοδικεῖο, μὲ τοὺς ποιητές ποὺ τὶς τραγουδήσανταν. Καὶ πῶς ἡ «Νεκρὴ Πολιτεῖα» εἶναι σὰν εἰδύλλιο καὶ σὰ χαίδεμα μπροστά στοὺς «Cenci», στὸ δρᾶμα τοῦ αἰθεροδόρου Σέλλευ, ποὺ γυμνὰ καὶ σκληρὰ παρασταίνει μανίαν ἀπὸ τὶς φριχτότερες. Καὶ πῶς ἡ «Σπαρτιάτισσα Ἐλένη» τοῦ μεγάλου Βερσάρεν εἶναι καὶ δάναος καταδικασμένη τολμηρότερα καὶ ἀπελπιστικότερο ἀπὸ τὴν παρθένα τῆς «Νεκρῆς Πολιτεῖας». Καὶ πῶς ὁ «Μαμφρέδος» δὲ βυθωνί-

κός — ἔργο ποὺ δὲ Νίτσε τολμᾶ καὶ τὸ βάζει ἀσύγκριτα πιὸ ἀπάνω ἀπὸ τὸ «Φάσοντ» τοῦ Γκαΐτε, — δ. Μαμφρέδος κι δ. Λεονάρδος, δισ πολὺ μὲν ἀνίσως διαφέρουν, μοῦ φαίνονται πάποτε σὰν ἀδέφια. Μπροστὰ σὲ τέτοια ἔργα τὰ μέτρα τῆς ἐπίσημης ἡθικῆς, ἀχοησμοποιήτα. «Ο ἔλεος καὶ δ. φόρδος μᾶς τρικυμίζουν καὶ μᾶς σπαράζουν. Ἄλλα τὸ ἡθικὸ βάθος, δὲν ἀπολείπει μόνο παίρνει μιὰν ἄλλη ὄψη, στοχαστικότερη, σημαντικότερη. «Ο Λεονάρδος ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποὺ ἀρχίζει νὰ παίρνῃ συνειδηση τῆς ἀνιερης συφορᾶς του εἶναι τὸ μεγάλο τραγικό θῦμα τῆς «Ατης. Κι αὐτός, Ὁρέστης. Μὲ τὴ διαφορὰ πῶς οἱ Έρινύες ποὺ τὸν κυνηγοῦν καὶ ποὺ τοῦ κάνουν τὴ ζωὴ μαρτυρό, δὲν δρομούν καταπάνω του ἀπέξω, μυθοπλαστικά: ὑπάρχουν μέσα του. Κι δάναος τῆς ἀδερφῆς του, καθὼς κρατᾷ ἐκείνη στοὺς «Cenci», στὸ δρᾶμα τοῦ αἰθεροδόρου Σέλλευ, ποὺ γυμνὰ καὶ σκληρὰ παρασταίνει μανίαν ἀπὸ τὶς φριχτότερες. Καὶ πῶς ἡ «Σπαρτιάτισσα Ἐλένη» τοῦ μεγάλου Βερσάρεν εἶναι κατί πολὺ δυσκολοπατόρωτο. Χρειάζεται γνῶση,

Ἄγορα καὶ ἀποστολὴ ἀλόγων τοῦ ἔλληνικοῦ στρατοῦ ἀπὸ τὴν Ιελανδίαν — Φωτογρ. Μ. Η.

αίσθημα, μελέτη, ένθουσιασμό, τέχνη, άνταξια. Έτοις τῆς σκηνῆς δὲ τεχνίτης έρμηνεύει τὸν ποιητή, καὶ δὲν τὸν κοροϊδεύει. Ἡ ἐλάχιστη παρανόηση, μιὰν ἀπροσεξία, ἡ ἀμελετησιά, τὸ ἄλλασμα τοῦ τόνου μιᾶς φωνῆς, κάνει τὴν φωνὴν παρφοίδια. Υποκριτής καὶ μουσουργός, ἔκτελεστες μιᾶς συμφωνίας. Ἡ παράσταση τῆς «Νεκρῆς Πολιτείας» δὲ μπορεῖ νὰ ποῦμε πώς ζγινε μὲ τὴν ἀντίληψη ποὺ τῆς χρειάζεται, μὲ τὴν ἀτέλεια ποὺ κανεὶς θὰ ἐπιθυμοῦσε. Πρῶτ' ἀπ' δλα, κάποια προσπάθεια, γιὰ νὰ μιριστῇ τὸ κοινὸν τί τρέχει, ζτω καὶ μὲ σύντομη ἀνάλυση τοῦ ἔργου ἀπάνου στὸ πρόγραμμα, δὲ θὰ εἴται περιττή. Κάποια βίᾳ θόλωσε τὰ νερά. Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν εἴται δὲν ἰδεατὸς ποιητῆς ποὺ φαντάστηκε καὶ ποὺ ιστόριος δὲν δραματογράφος. Ὁ Λεονάρδος, τὸ δυσκολότερο πρόσωπο, δὲν κατώρθωσε νὰ πηδήσῃ ἀπάνου ἀπὸ τὰ ἐμπόδια μπερδευτήκαν τὰ πόδια τοὺς σὲ κεῖνα καὶ γλιστρήσε. Τὰ σπαραχτικά του ξεφωνητὰ καὶ τὸ ἀσθματικό του, δυως βροντόφωνο πάντα καὶ ἐπιδειχτικό του παῖξιμο δὲν εἶναι τὰ γνωσίσματα ποὺ ταιριάζουν σὲ ηδωα ποὺ δὲν τολμᾶ μῆτε στὸν ἑαυτό του νὰ διμολογήσῃ τὸ ἀπαίσιο πάθος του, καὶ ποὺ στέκεται κάτου ἀπ' αὐτὸν καρφωμένος καὶ χτυπημένος, σὰν κάτι ποὺ πάει νὰ βγῆ ἀπὸ τὴν ἀνθρώπινη ζωή, καὶ νὰ γίνῃ κάτι ἄλλο. Μὲ τὴν Λευκὴ πλησιάζουμε κάπως σὲ τέχνη πιὸ ἀξιὰ τοῦ προτίτου της. Ομολογοῦμε καὶ θαυμάζουμε τὸ ξεχωριστὸ τάλαντο τῆς Κυβέλης, ἃν καὶ σπάνια μᾶς δόθηκε νὰ τὸ χαροῦμε μᾶς τὴν περίσταση τούτη τὸ τάλαντο τῆς δὲν τὴν βόηθησε καὶ πολὺ. Ἰσως τῆς τέχνης τῆς ἡ χάρη ποὺ τὴν κάνει περισσότερο νὰ εύτυχη στὴν ἀπόδοση σκηνῶν ἀπὸ τὴν πραγματικὴ ζωή, δὲν ηδρε τρόπο νὰ ξετυλιχτῇ σὲ δρᾶμα ποὺ τὰ πρόσωπά του σαλεύουν, βέβαια, μὰ πάντα σὰν ἀγάλματ' ἀπάνου στὰ βάθμα τους, δχι τόσο σὰν ἀνθρώποι, δσο σὰ λειτουργοὶ μιᾶς θρησκείας. Ανετιφύλαχτα μπορεῖ νὰ ποῦμε πώς κράτησε στὰ χέρια της, μόνη, πώς ζσωσε τὸ έργο, πώς μᾶς ἔδειξεν ὅλη τὴ σημασία τῆς τέχνης του, ἡ Ἄννα ἡ τυφλή, μιὰ Κασσάνδρα, δυως γλυκειά, δυως ἀπαλή, μαρτυρική, χριστιανική, ποὺ βλέπει μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς «ἀνοιχτὰ πάντα καὶ ἀγούσπτα». Ἡ Θεώνη Δρακοπόδου. Καλά καλά, δὲ θυμοῦμαι νὰ τὴν εἰδα προτήτερο ἀπάντου στὴ σκηνή, ποὺ λιγοστὲς φορές, νομίζω, εἶναι χρόνια τώρα, ἐρασιτεχνικὰ τὴν ἀνέβηκε. Μόνο τὴ θυμάμαι καὶ τὴν πράτησα στὸ θαυμασμό μου, τεχνίτα τῆς ἀπαγγελίας. (Ἀπὸ κάποια τῆς μετρημένα τραγούδια, σκόρπια ὡς τὴν ὁρα, μὲ τὸνομα τῆς Μυρτιώτισσας, στὸ «Νοῦμα»

καὶ στὰ «Παναθήναια», φαίνεται πῶς δέξει νὰ τὴν προσέξουμε καὶ γιὰ ποιήτρια μὲ λεπτὴν εὐαίσθηση). Ο στίχος, τὸ ἐντελέστατο τοῦ ἐκφραστικοῦ εἰδος, τὸ στοιχεῖο τῆς. Βρίσκου σημειωμένῳ ἀπὸ τὰ 1908 μέσα σ' ἕνα σκάτσο μου ἀνέκδοτο γιὰ τὴν «Ἀθηναία» γυναικά, κάποια λόγια σχετικά. Κάμποσα χρόνια θὰ περάσαν. Σὲ μιὰ ἐσπεριδία τοῦ Όδειου γιομάτη ἀπὸ ἀθηνιώτισσες κυρίες ἡ Θεώνη Δρακοπούλου μᾶς ἀπάγγειλεν ἔξαισια τὸ «Βρυκόλακα», τὸ περίφημο δημοτικό μας τραγούδι. Ἡ Ἀθηναία—ἔγραφα—χειροκρότησε στὸ τέλος τὸ ποίημα ἀπὸ εὐγένεια πρὸς τὴν κυρία ποὺ τὸ εἴπε, μὲ κάποια συγκαταβατικά μειδιάματα καὶ χασμουρητά. Ἀν ὑπόπτευε ὁ κόσμος ἐκεῖνο τὸ βράδι πῶς ἡ Θεώνη Δρακοπούλου θέλησε νὰ τιμήσῃ τὸν κόσμο τῆς μὲ τὴν ὁραίαν ἀπαγγελία στίχων ἀσύγκριτα ὁραίων, ὅξιων τοῦ Γκαΐτε καὶ τοῦ Ντάντε, ποὺ ἀντιφεργεῖται μέσα τους περιλαμπτηρὶ ἡ ἐλληνικὴ ψυχή, ἐπρεπε νὰ ξεσπάσῃ σὲ φρενητικὰ διπλὰ καὶ τρίδιπλα χειροκροτήματα μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια.

Τὴν τέχνη τῆς Θεώνης Δρακοπούλου, τὴ βραλόγος καὶ μιμητική, ἀπὸ τὴν πρώτη λέξη ἵσα μὲ τὰ λόγια τὰ στερνὰ «Βλέπω, βλέπω!» ἀπάνου στὸ νεκρὸ τῆς κόρης. Οἱ ἄλλοι, καλὰ κακά, τὸ παίξανε τὸ μέρος τους. Ἡ Ἄννα τὸ τραγούδησε. Πολὺ σωστά. Τὸ σύριγμο τῆς φωνῆς της ποὺ τῆς κατηγορήθησαν, δηλαδὴ τὸ ἀδιάκοπο τραγοῦντι τῆς ἀπαγγελίας της, εἴται ἵσα ἵσα ἡ μελφδία στὴς ἀρμονίας ποὺ βάλθηκε νὰ μᾶς ἐκτελέσῃ. Μᾶς ἔδωκε τὸ μόνο σωτὸ τόνο τῆς ἐδυητείας τοῦ ἔργου. Εύσυνεδητα μελετημένη, ἔρωτευμένη μὲ τὸ μέρος της, μᾶς ἔκαμπος ἀλισμῆτα, μὲ τρόπο κλασικό, τὴ μιλέτη καὶ τὸν ἔρωτά της. Μαζὶ συγκράτημα στὸ κινήματα καὶ παράστημα ποὺ ἔρει στερεά νὰ περπατῇ. Ἔνα κούρασμα ἐκφραστικὸ ποὺ τὸ ἔδενε τὸ σῶμα της, πλάσμα ποὺ ἔχασε τὸ φῶς του καὶ ποὺ ἥθελε νὰ τὸ ἀναπληρώσῃ μὲ τὴ ἔνταση κάθιδε του δύναμης ψυχικῆς. Ρυθμικὸ τερέτισμα στὴν ἀπαγγελία, ποὺ δημιουργοῦσε μὲ τὰ λόγια γύρω της ἀτμοσφαίρα περιπάθειασ καὶ μιντηρέον. Τερατικὴ ἀκινησία μέσα στὴν κίνηση τῆς ψυχικῆς ἐνέργειας. Ζόγιασμα στὰ λόγια της μὲ πρόσοχὴ νὰ δώσῃ κάθιδε λέξης ὅλο τὸ βάρος της σκηνῆς εὐγένεια, ἵσα μὲ τὸ ντύσιμο τῆς. Ερμηνεύτρα κοντά καὶ πιστὴ στὸν ποιητή καὶ γιὰ τοῦτο ἔξια τοῦ ποιητῆ. Συνοψίζει τελειωτικὰ τὴν ἐντύπωσή μας δὲ κριτικὸς τῆς «Echo d'Athènes» ποὺ τὴν ἔλεγε τὶς προάλλες, ἀπὸ τὴν ἴδια τὴν ἀφορμή, «une grande artiste lyrique».

20/10/1913

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΖΩΗ—Ο ΑΝΑΚΤΟΡΙΚΟΣ ΚΗΠΟΣ

Κατὰ τὰς ἐποχὰς καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις, ή τὸ εἰσόδος εἰς τὸν γραφικοὺς διαδρόμους τοῦ ανακτορικοῦ κήπου ποὺ σχηματίζουν τὸν ἀπλούστατον καὶ μαζὶ τὸν περιτεχνικώτατον λαβύρινθον, πότε πλαταίνει καὶ πότε περιορίζεται, πάντοτε ὅμως μακριὰ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τῆς πλήρους ἐκλαϊκεύσεως. Τί τὰ θέλετε; Ἡ μπορούμεν νὰ μπαίνωμε καὶ νὰ ξανάμπαίνωμε, ζτω καὶ μὲ τὴν γέαν Ἐθνικὴν Ιστορίαν μαζὶ.

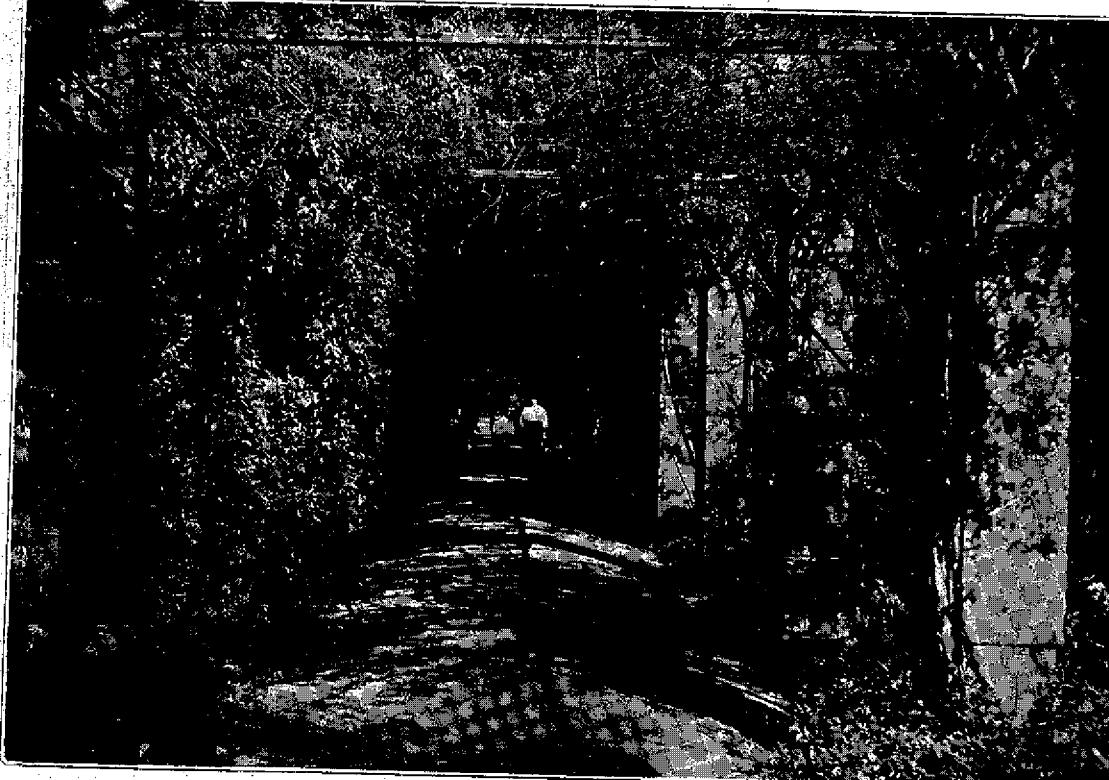
Ο γραφικὸς αὐτὸς κῆπος δὲ ποτὸς τώρα ἐπύκνωσε εἰς ἕνα διπέραντον δάσος, ήτο μὰ φορὰ ἔνα περιφρονημένον ἀγριόρεμα. Η καλὴ του μοίρα ἔξυπνα δίλιγον μετὰ τὴν ἐποχὴν ποὺ ἡ πρωτεύουσα τὸν μικροῦ Ἐλληνικοῦ Βασιλείου μετετέθη ἀπὸ τὸ Ναύπλιον εἰς τὰς Ἀθήνας. Μία ποιητικὴ βασιλισσα ἡ δροία, δταὶ ἥλθεν εἰς τὴν Ἐλλάδα, δὲν ἐλημονήσησε νὰ φέρῃ μαζὶ τῆς καὶ διληγητὴ τὴν ἀρχοντια τῆς πατρίδος της, ἡ Ἀμαλία, ἀνεκάλυψε ἀμέσως τὰ θέλγητρα τὰ κρύμματα εἰς αὐτὸν τὸ ἀγριόρεμα. Η φυσιολατρικὴ αὐτὴ ψυχὴ ποὺ μᾶς ἔδωσεν ἐπειτα αὐτὸν τὸ θαυμάσιον ποίημα τοῦ Πύργου τῆς Βασιλίσσης, ἐκαλούσε

Ο Ανακτορικὸς Κήπος Αθηνών. Ανθισμένες πρασιές — Φωτογρ. Ρωματδη Τσάτσης

έκεινην τὴν ἐποχὴν τὸν μηχανικὸν Λύδερο, εἰς τὸν δόποιον ἔδιδε τὴν ἐντολὴν νὰ τῆς διαρρυθμίσῃ τὸν Κήπον τῶν Ἀνακτόρων. Ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ σχεδίου κατὰ παλαιὸν ἀγγλικὸν σύστημα, κατέλληλον διὰ τὰς Ἀθηναῖς ἐκείνους τοὺς κατροῦ, ἐπειταὶ ἡ φύτευσίς του, ὑπῆρξαν γιὰ τὴν Βασιλικὰ γεγονότα μεγάλης χαρᾶς καὶ ἔξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος. Οἱ Βασιλεῖς ἐπιάνοντο ἀπὸ τὸ χέρι καὶ κατέβαιναν εἰς τὸν Κήπον καὶ ἐπερνοῦσαν ὥρες πολλὲς καμαρώνοντες τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔργου των, τὸ δόποιον δῆμος δὲν ἐπρόκειτο νὰ χαροῦν.

Ο παλιὸς κῆπος εἰς μερικὰς λεπτομερείας διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὸν συμερινόν. Τὰ χρόνια καὶ τὰ συμβάντα συγετέλεσαν εἰς κάποιαν ἀλλοιώσιν. Ἐπὶ τῆς Ἀμαλίας ἡ ΒΑ. πλευρά εἶχε χρησιμοποιηθῆ ὡς Ζωολογικὸς Κῆπος, μέσα εἰς τὸν δόποιον ὑπῆρχον τὰ σπανιώτερα ζῶα καὶ πουλιά. Ἔνα δὲν κάμνωμεν λαθος, ἐκεὶ μέσα πρωτεῖδον οἱ Ἀθηναῖοι ἐκείνον τὸν καιρὸν τὸ Διοντάρι. "Ολον ἀντὸν τὸ μέρος τὸ χρησιμεύον ὡς ζῶα εἰδος Ζωολογικοῦ Κήπου, μαζὶ μὲ τὰ

Ο Ἀνακτορικὸς Κήπος τῶν Ἀθηνῶν. Ο ἥλιος σκορπεῖ μὲ χίλια παιχνίδια τὸ φῶς του μέσα στὴ σκιασμένη κιονοστοιχία
Φωτογρ. Ρωμαΐδη Τσάκης

διατηρούμενα ζῶα, κατεστράφη ἀκολεύθως μὲ τὴν ἐπανάστασιν. Ἐπίσης εἰς ζῶα ἀλλο μέρος τοῦ Κήπου ὑπῆρχεν ἡ πρώτη παγοποιητικὴ μηχανὴ ποδὸς ἥλιθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς δόποιας τὸ νερὸν ἔχοντο ἀπὸ τὸ στόμα μιᾶς μεγάλης κεφαλῆς λέοντος. Γενικῶς ὑπῆρχον διάφοροι ἐγκαταστάσεις, περίεργοι καὶ ἐνδιαφέρουσαι διὰ τὴν ἐποχὴν, αἱ δόποιαι ἔμως μὲ τὸν καιρὸν ἦρχισαν νὰ χάνουν τὴν σημασίαν τῶν καὶ γι' αὐτὸν κατεστράφησαν ἐπειτα. Ἄξιοσημείωτον ἐκτὸς αὐτῶν εἶνε καὶ ζῶα σπίτι περιεργοτάτου ρυθμοῦ, τὸ δόποιον ἐπίσης κατεστράφη ἀργότερα. Τὸ σπίτι αὐτὸν χτίσμενον μέσα στὸν ιήπον, ἐχρησίμευσε ὡς ἔνα εἰδος ἐκπαιδευτηρίου ὃπου ἔμαθαν γράμματα πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἐκείνου τοῦ καιροῦ.

Ἐλημονήσαμεν ζῶα δρατὸν Μωσαϊκὸν ποὺ ήτον ἡ συμπάθεια τῆς Ἀμαλίας. Εἰς τὸ Μωσαϊκὸν αὐτὸν δόπου ἔλεγε νὰ τῆς βάνουν τὰ προσφιλῆ τῆς ἀνθη, τὶς καμέλιες, κατέβαινε κάθε πρωὶ καὶ κάθε βράδυ διὰ νὰ πάρῃ τὸν ἀέρα τῆς, μαζὶ μὲ τὶς ἀφεντοκυράδες καὶ τὶς ἀρχοντοστολισμένες γυναῖκες τῶν καπεταγαίων τῆς ἐποχῆς.

Οι Βασιλειάδες ἀλλάζουν σὰν τοὺς καιρούς. "Ἐνα πρωὶ τὸ ἀγαπημένο Μωσαϊκὸν μὲ τὶς καμέλιες ἐγκατελέψθη, καὶ ἡ λιγερὴ Βασιλικόσσα ἔφευγε βαρυθλιμένη μὲ τὸν Ὅθωνα γιὰ τὴ μακρυνὴ τῆς πατρίδα. Ὁ Κῆπος ἔμεινε ἀπροστάτευτος γιὰ λίγον καιρό. Κάποιο ἀλλο πρωΐ, ζῶα κομφό Βασιλόπουλο τοῦ Βορρᾶ, ζῶας ὠραῖος ἔφηδος ποὺ πήγαν καὶ τὸν ἔφεραν ἀπὸ τὴ Δανία οἱ διατηρούμενοι γέροντες καπεταναῖοι τῶν καλῶν ἐκείνων χρόνων, κατέβη καὶ τὸν ἐπερπάτησε. Ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν ἀρχίζει μία ἀγάπη εὐγενικῆ. Ἡ ἀγάπη τοῦ Βασιλέως Γεωργίου πρὸς τὸν κήπον του. Τὰ παραμελημένα δένδρα, τὰ παραμελημένα μονοπάτια, τὰ ἀνθη, ἀπετέλεσαν μίαν ἀπὸ τὰς θερμοτέρας φροντίδας τοῦ Βασιλεῖα ποὺ ἀναπαύεται εἰς τὸ Τατό. Ἀπὸ τὸν εὐγενέστατον διευθυντὴν τοῦ Ἀνακτορικοῦ Κήπου κ. Πάτσην, αὐτὸν τὸ στοιχεῖο τοῦ Κήπου ποὺ ἔχει ἀπομονωθῆ εἰς μίαν ωραίαν καὶ κληρονομικὴν λατρείαν τῆς φυτικῆς ζωῆς, ἔχομεν ἀκούσει ωραῖα πράγματα διὰ τὴν στοργὴν τὴν δόποιαν δικαρίτης Βασιλεὺς ἥσθαντο ἀκόμη καὶ γιὰ ζῶα ἔρεψυλο. Ἔνας λόγος διὰ τὸν δόποιον ἥρινθη πάντοτε νὰ ἐπίτρέψῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην μεταβολὴν εἰς τὴν διαρρύθμισιν, ἐν γένει δὲ καὶ τὴν κάθε ἀπόπειραν νεωτερισμοῦ. Ἡ ἴδεα δτὶ διὰ νὰ γίνουν δλα αὐτὰ θὰ ἀπαιτεῖτο ἡ θυσία μερικῶν δένδρων, τὸν ἀπήλπιζε. Ήθελε τὸν Κήπον δῆμος τὸν εὐρήκε, μὲ τὴν φροντίδα δῆμος τῶν ἐργατῶν του οἱ δόποιοι εἰς μεγάλον δριθμὸν ζοῦν ἐκεὶ μέσα περιποιούμενοι τὰ ἀνθη καὶ τὰ δένδρα.

Ἐπαχολούθει μιὰ δευτέρα περίοδος δόξης μετὰ τὴν ζῶσιν τοῦ Ὅθωνος. Ὁ γεαρὸς Βασιλεὺς ζῶα ἀλλο πρωΐ δὲν κατέβη μοναχὸς εἰς τὸ ἀγαπημένο του περιβόλι. Στὸ πλάι του χαμογελούσε τὸ ωραιότερον κεφάλι τοῦ Αὐτοκρατορικοῦ οἴκου

Ο Ἀνακτορικὸς Κήπος τῶν Ἀθηνῶν. Ενα κομμάτι τοῦ δρόμου μὲ τὶς φρουρικὲς Φωτογρ. Ρωμαΐδη Τσάκης

τῆς Ρωσίας. Ἡτο ἡ Βασιλικόσσα "Ολγα, ἡ δόποια ἐπίσης ἔχει τὴν ιστορίαν τῆς γλυκυτέρας νεότητός της μέσα εἰς τὸν Κήπον αὐτὸν δῆμον ἐκατέβη καὶ ἐπερπάτησε εὐτυχῆς σύζυγος καὶ μητέρα.

Δὲν ἐπέρασε καιρὸς πολὺς καὶ τὰ ἔρημα ἐκείνα δένδρα εύρηκαν τὴν συντροφία τους. Ήσαν ζῶα κοπάδι Βασιλικὰ πουλιά μὲ ξανθὰ κεφάλια, τὰ ωραῖα αὐτὰ πουλιά ποὺ ἐπερύγισαν ἀπὸ τὴν κατάχρυσην παστάδα διὰ νὰ γεμίσουν τὸν Κήπον μὲ τὴν μουσικὴν τῶν πρώτων λαρυγγισμῶν των. Τὰ Βασιλόπουλα ἐκεὶ μέσα ζοῦν τὴν πατρίδα των, ἐκεὶ ζμαθαν νὰ πέρπατούν, ἐκεὶ ζμαθαν νὰ

“Ο Ανακτορικός Κήπος των Αθηνών. Ο δρόμος με τις πανύψηλες φουντιές — Φωτογρ. Ρωμαΐδη Τσάλτη

μιλούν, ἔκει ἔπαιξαν, ἔκει ἐμεγάλωσαν. Ἡ παιδική των ἡλικία ἐπέρασε ἀπὸ τὰ μονοπάτια αὐτοῦ τοῦ Κήπου, ὅπου οἱ ἔσωθιοι "Ἐλλήνες πρήκηπες πρωτεῖδαν τὸν ἥλιον. Οἱ μεγαλύτεροι ἐνθυμοῦνται δὲ πολλές φορὲς τὰ εἶδον νὰ πηδοῦν μὲ τὴν ἀνεκλάλητον ἔκεινην χάριν τῶν παιδιῶν καὶ νὰ κυνηγιῶνται στὰ δένδρα. Συνήθως μαζὶ των κατέβαινε καὶ ὁ Βασιλεὺς, ὁ ὅποιος μέσα εἰς τὸν πράσινον αὐτὸν δρίζοντα γῆμποροῦσε νὰ χαίρεται τὴν εὐτυχία του πατέρα εἰς δόσι το μεγαλείον τῆς.

Καὶ πολλοὶ διως ἄλλοι Ἀθηναῖοι τῶν μεγάλων σπιτιών ἔχουν γράψει εἰς τὸν Βασιλικὸν Κῆπον τὴν ἱστορίαν τῆς παιδικῆς των ἡλικιας. Ἀκόμη καὶ τώρα κάθε Ἀνοιξίαν τὰ δένδρα τοῦ Ἀνακτορικοῦ προσφέρουν τὸ ἀρωμά των καθη-

μερινῶς εἰς χιλιάδα ὄλόκληρον ζωηρῶν μικρῶν
τὰ ὅποια μαζὶ μὲ τὴν μαμὰ καὶ τὴν τροφὴν καὶ
τὴν διδασκαλίασσα διασκορπίζονται μέσα εἰς τοὺς
γραφικούς αὐτοὺς λαβυρίνθους τῆς πρασινάδας
καὶ τῆς ὄγειας.

Εἰς τὴν φυτικήν του κατάστασιν δὲ Κῆπος παραμένει πλούσιος πάντοτε, χάρις εἰς τὸ οὐφύλλον ἐνδιαφέρον τῶν κατόχων του καὶ τὴν ἐπιμονὴν τοῦ ἀληθημονήτου Βασιλέως νὰ μη γίνεται καμία μεταρρύθμισις ἢ ἀλλη μεταβολή. Τὰ δένδρα ἔχουν κατατησει γιγάντια εἰς ὅλα τὰ σημεῖα. Πελώρια καὶ πανύψηλα δένδρα τὰ ὅποια γεμίζουν μὲ ήσκιους τὴν καταπράσινην αὐτὴν περιοχὴν τῶν Βασιλικῶν περιπάτων. Δὲν ἔχουν ἄλλον ἔχθρον ἀπό τὸν σφυρόρον χειμωνιάτικον ἀνεμον

ὅς διπολος γυρεμίζει κάποτε τοὺς γεροντικούς
των κλαδίους.

Εις τὸν Κήπον υπάρχει ἔνα δέλφινηρον πλῆθος ἀπὸ τις ὡραιότερες ράτσας τοῦ φυτικοῦ βασιλείου. Μεταξὺ αὐτῶν ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄρθρονα φοινικοειδῆ σημειώνομεν τὶς ὡραίες Πριτανίτιες, Σάμπαλ, Δατάνιες, Κορυφᾶ, Κουέρκους, Χαμετούπερις, Μελαλέγχα, Μυρτοφόλια, Σίνη Μπιλούπτα, Εύκαλύπτους διαφόρων εἰδῶν, διάφορα Μούζα, Σολάνουμ, Βιγκάντιες κλπ.

Ἐκτὸς τούτων ὑπῆρχε μέχρι πρὸ δὲ λίγου μία
ἀρκετά μεγάλη ἔκτασις χρησιμόποιοις μένην διὰ
λαχανόκηπον, ὃ δποτὸς ὅμως κατὰ τινὰ τελευ-
ταῖν ἀπόφασιν κατεστράφη. Ἐπίσης σημαντικὴν
ἐλάττωσιν ἔχουν ὑποτῇ τὰ ἀνθη, τῶν δποιῶν
ἡ συντήρησις, λόγῳ τῆς μεγάλης πυκνότητος
τῶν δένδρων, τῶν κλάδων καὶ ἐπομένως τῶν
σκιῶν, κατέστη ἀρκετὰ δύσκολος.

"Ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀναφέρομεν καὶ ἔνα παλαιὸν γεγονός τὸ ὅπιον ἐμφανίζει εἰς ἔνα σημεῖον τὸ οὐστημά τῆς ἀνατροφῆς πού μετεχειρί-

10. *Leucosia* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma* *leucostoma*

INTERVIEW WITH BOB FOGEL

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΩΛΕ

Σύντομος σύνοπτος γεγονότος της

Συμπτωτικοί αγνώστες μεριγμάτων της φρόνης και ένας νεκρός στην αρχή της.

1961-1962-3-16-62
1961-1962-3-16-62

Σὲ κάθε ἐθνικῇ ἀνατριχίᾳ, πατριωτικῷ ξέ-
σπασμα, φωνῇ πόνου γὰ τὸν σκλάβο, κί-
νημα βοήθειας καὶ προστασίας, παρουσιαζότανε
ὅ Τούφρος μεγαλόπρεπος, βαρβαρός, κουνοῦσε
τὴ φουύτα τοῦ φεσιοῦ του στὰ σύνορα, μὲ μιὰ
ματιὰ μᾶς ἔκανε μικρούς, χωρὶς φωνῆς, ἀνίκα-
νους νὰ βάλουμε φωτιά.

Τὸ ἀσκέρι τοῦ προφήτη εἶνε ἔτοιμο νὰ πέσῃ κάτω στὸν κάμπο, νὰ πνίξῃ τὸν γκιαουρόη ποὺ σπικώνει κεφάλι, καὶ ζητάει δίκαιο.

Ραγιάδες χώνουν περισσότερο τὸ φέοι στὸ
κεφάλι, πονάει ἡ μέση των ἀπὸ τὸν τεμενᾶ, τὰ
σχολεῖα κλείνουν, τὸ γλωσσίδι τῆς καμπάνας
ἔχουνδιασε ἀπὸ τὴν ἀκυνθοιά, φυλακὲς γιομί-
ζουν ἀπὸ παλληκάρια τοῦ Μωριᾶ καὶ τῆς Ρού-
μελης, ἢ γυναικα τρέμει μὴν πέσῃ στὰ χέρια
τοῦ δοφωαδοῦ καὶ τοῦ ρεντίφ.

Κάπου - κάπου μερικές διστοραπές, φως στὸν βασανισμένο τόπο, κι' ἔπειτα βροχή, κατακλυσμός, γιόγνι, παγωνιά, καταστροφή.

Καιρὸς γὰρ θάνατο ἡ ζωὴ. Στὴν κόλασι ἡ στὸν Παράδεισο.¹ Ή χοῦφτα τῶν Ἑλλήνων ἐπῆρε τὸ ντουφέκι καὶ τρέχει κατὰ τὰ σύνορα. Ή κλεψυδρὶ ἐπῆρε τὰ βουνά. Νέ, τὰ σύνορα. Βουνά στολισμένα μὲ τὰ παλάτια τῶν σταθμῶν. Μέσα

σθη ὁ μακαρίτης Βασιλεὺς διὰ τὰ παιδιά του.

Πρὸς τὸ μέρος ἔνθα κεῖται τὸ σπίτι τοῦ αὐτού πουροῦ ὑπῆρχεν ἀλλοτε μία ἔκτασις, ἀρκετὰ μεγάλη, ἡ δοποῖα ἐχρησίμευε για πλυσταρία. Εἰς τὸ μέρος αὐτὸῦ ἦσαν, κοντά ἡ μία στὴν ἄλλη, πολλαὶ λιθοκτισμέναι στήλαι: Ἐκεῖ ἐπήγαιναν τακτικὰ οἱ μικροὶ πρίγκηπες μᾶζη μὲ τὴν ἀξέχαστον βασιλοπούλα. Ἀλεξάνδρα καὶ ἔπαιζαν ἀνέβασμένοι ἐπάνω στὶς κολῶνες πηρῶντας ἀπὸ τὴν μιὰ στὴν ἄλλη. Ὁ κλύδυνος, ἐὰν λάβῃ κανεῖς υπ' ὅψιν του τὴν πυκνότητα καὶ τὸ ὑφός των, ἥτο πάντοτε μεγάλος. Ἐν τούτοις τὰ μικρὰ βασιλόπουλα οὗτε τὸν ἐλεγχρίαζαν, οὕτε τὸν ἐμάγευεν καθόλου. Ὁ πολύκλαυστος Βασιλῆς ἐφρόντισε πάντοτε νὰ μὴ τοὺς ξυπνήσῃ εἰς τὴν φυχὴν τὴν ἰδέαν τοῦ φόδου, καὶ τοῦ κινδύνου οὕτε γιὰ τὰ πειδ ἀσήμαντα πράγματα. Καὶ τὰ τελευταῖα γεγονότα μέσα ἀπὸ τὰ δοποῖα δλη ἡ Βασιλικὴ Οἰκογένεια περνάει πρωτοπόρος καὶ ἡρωϊκή, δείχνει ἀρκετὰ πόσον ὑπῆρξαν ἀγαθὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς τῆς ἀνδρικῆς δενατροφῆς τῶν βασιλικῶν γόνων.

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ — ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ

ἔκει ἐζῆσε δὲ τύραννος, καὶ τώρα τρέμει, φοβᾶται, ἐτοιμάζεται γιὰ δρόμο.

Τὸ ἄγοιό του μάτι ἐθόλωσε, ἡ φούντα δὲν
ἀνεμίζει ἀπὸ θυμό, ἀπὸ κινήματα παλληκαρισ̄,
τὰ χέρια κρατᾶνε δχι σπαδὶ καὶ βούρδουλα, κρα-
τᾶνε τρέμοντας τὰ κιάλια, καὶ βλέπει ὁ Τοῦρκος
τὸν μικρὸν ἐχθρὸν ποὺ πάει να μετοπήγῃ μαζί του.

‘Ο χότες διπλορροτάει τὸν Προφήτη — πῶς γίνεται δ. ἄπιστος νὰ σηκώνῃ κεφάλη, νὰ τραβάῃ σπαθὶ καὶ νὰ δομάῃ; Ἔτοι λοιπὸν κατάντησε τὸ μιλέτ;

“Ο κάμπος τῆς Θεσσαλίας ἔγιομε ἀπὸ στρατοῦ,
σε οὐλα τὰ σημεῖα φανερώνονται εἰδῶνοι, φαν-
τάροι, ἄλογα, πυροβόλα σηκώνουν κουφνιαχτό,
σκάβουν ἀνυπόμονά τὸν υγρὸν κάμπο τῆς Θεσ-
σαλίας.

Καὶ τὴν νύχτα, τὴν ὥρα ποὺ ἀκούνεται στὰ σύνορα τὸ ὑστερό ἀλλοῦ ἐκπέρι τοῦ χότζα, δὲ Θεσσαλιώτος κάμπτος στολίζεται ἀπὸ μικρὲς φωτιές στρατιωτικῶν φαγαριῶν, μοιάζει σὰν προσφύτο ἔμμηλασθα τὴν νύχτα τῆς Ἀνάστασης.

Κάτω, τὰ σπίτια τῶν Ἑλληνικῶν σταθμῶν είναι μικρά, ταπεινά, περιφρονημένα. Μένουν ἐκεῖ οἱ δούλοι, οἱ ἀδύνατοι, καὶ ἀπάνω στὸ παλάτι ὁ ὄφεντης καὶ τύραννος.

Ἐνδιογημέν^ν ἥμερα τοῦ Ὁκτωβροῦ. Ἡ εἰδηση^ν
γιὰ τὴν Ἀνάστασι^ν ἤρθε τὴν νύχτα στὶς ἔνδεκα.
Ἡμουν^ν στὸ δημόσιο δρόμο τῆς Λάρισας

κόντες στά δυὸς πηγάδια. Τὸ φεγγάρι χλωμὸς καὶ ἀδύνατο, μόλις τριῶν ἡμερῶν, καθαρὸς σύμβολο τοῦ Μουσουλμανισμοῦ, ἔσψυχοντες πίσω ἀπὸ τὸν "Ολυμποῦ.

Χράπ, χράπ, χράπ, ἀκούστηκαν ποδοβολήτα καὶ σὲ λίγο ἔφτασε χλωμὸς ἀπ' τὴν συγκίνησι καβαλλάρης. Τὸ ἄλογο πιπίλιζε τὰ χαλινάρια καὶ οἱ ἀφρόι ἀπ' τὰ καπούλια ἔχυνοντο στὰ πόδια.

Τὸ ἔγγραφο πρὸς τὸν διοικητὴν ἦταν σύντομο. — Μὲ τὸ χάραμα στὸ Μπουγάζι. — Σάν ἡλεκτρικὸ δυνατὸ ρεῦμα ἡ διαταγὴ ἀνέτρεψε καὶ συνεκλόνισε τὸν στρατιώτας ποὺ κοιμόντουσαν κάτω στάντισκηνα.

Στάρματα, στάρματα, πιστοὶ τοῦ Κοφύσταντίνου, τὸ μάρμαρο ἐνσαρκώθηκε, τὰ μάτια τοῦ ἔχουν φᾶσι, τὸ χέρι ἀνεμίζει τὸ σπαθί καὶ τὴν πουρελιασμένη τοῦ σημαία.

Στάρματα, στάρματα, ἀντρειωμένοι, μὲ τὸ σκάσιμο τοῦ ἥλιου δι τύραννος πρέπει νὰ ἔπι τὸ ὑπέροχο τὸν ἀλλάχ.

"Ηρθ" ἡ χαρὰ καὶ μᾶς ἔπνιξε. Στὸ μαυρισμένο πρόσωπο μας κυλάνε δάκρυα, ἡ ἀλυσίδα τῆς σκλαβιᾶς τρέμει ἀπὸ τὸ φύσημα, τὸ ρεῦμα τῶν εὐζώνων καὶ φωντάρων ποὺ σκαρφαλώνονται στὰ ἔρημα παλάτια τοῦ τυράννου.

Οὐλα τὰ δργανα τοῦ θανάτου σέρνονται πρὸς τὰ ἔμπρός. Περνάει μὲ τὸ γλυκοχάραμα ἐνας Τυρναβίτης μὲ τὴν ψυχὴ στὸ στόμα.

— Τί εἶνε, γέρο;

— Ἄναστατι, παιδιά μ', λεφούστ στρατός... Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἔπεισε στὴν γέφυρα τοῦ Τυρνάβου, στρῶμα τῶν στρατιωτῶν ποὺ περνοῦν, λαμπάδα στὴ μεγάλῃ θυσίᾳ, τάμα στὸν Προφήτη Ἡλίᾳ ποὺ τὸ εἶχε κάμη δταν δι τύραννος τοῦ πάτησε τὸ σπίτι καὶ ἔμάρανε τὰ νειᾶτα τῆς μονάκοιβης Ρηνούλας.

Πάσι δι Νεζερός, τὸ Γκριτζόβαλι, δι Προφήτης Ἡλίας, δι Μελοδύνα, τὸ Λουσφάκι, τὸ γὸν σύνταγμα χώνεται σὰν σιδηρόδρομος σὲ τοῦνελ στὸ Μπουγάζι.

Απ' ἕκει ἐπέρασε δι Τούρκος καὶ ἐκοκινομάντισε τὴν Θεσσαλία μὲ τὸ ἀμέτρητό του ἀσκέρι. "Επειτ" ἀπὸ τόσους αἰῶνες μὲ τὸ πέρασμά μας δι τόπος ἀγιάζεται, δι τύραννος γυρίζει καὶ κυτάζει μὲ τρόμο, ἔχει φτερὰ στὰ πόδια.

Τὰ σύνορα εἶνε δικά μας, τὰ πυλάτια τῶν σταθμῶν πάροδηκαν, ἡ ἀλυσίδα ποὺ μᾶς ἔχωριζε ἀπὸ τῶν σκλάβους κόπτηκε, οἱ νεκροὶ ἀναστήθηκαν.

Οἱ τάφοι εἶνε ἀνοιχτοὶ γι' ἄλλους τώρα.

Σεπτέμβριος 1913

M. A. ΡΟΔΑΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ*

Ο ΣΓΟΥΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ

Μάνα, σγουρὸς βασιλικὸς
Πλατόφυλλος καὶ δροσερός,
Μάνα μου, ποιὸς τὸν πότιζε
Καὶ τὸν ἐκόρφολοίζε;
ΠΓ' ἀπλωσε κλώνους καὶ κλωνιά,
Κ' ἐσκέπασε μιὰ γειτονιά,
Κ' ἐσκέπασε καὶ μένανε
Ποὺ μ' ἔχεις, μάνα μ', ἔνανε;

Ο ΓΥΙΟΣ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ

Χήρας ὑγιὸς σκοτώνεται σὲ μαυρομάτας
Καὶ κύνησε τὸ αἷμα τοῦ σὰν σιγαλὸ ποτάμι.
Κ' ἡ μάνα τοῦ τὸ μᾶζευς μ' ἔνα ξερὸ σφουγγάρι,
Καὶ μέσ' στὸ κιάλι τρόφικνε καὶ τὸ συχνο-
— Αργήσου, γυιέ μου, τὶς ξανθές, ξανθές καὶ
[μαυρομάτες.

* Μᾶς τὰ στέλλει ὁ κ. Σπ. Παναγιωτόπουλος.

— Αργήσου, Μάνα, τὸ Χριστὸ καὶ τὸ ιερὸ [Βαγγέλιο,
Τότε θ' ἀπαρνηθῶ καὶ γὼ ξανθές καὶ μαυρομάτες.

Η ΑΝΑΛΛΑΓΗ

Μὲ μάρανε μιὰ ἀνάλλαγη μέσα στὶς ἀλλα- [σμένες,

Μέσα στὶς ἀλλες φαίνεται πέρδικα πλουμι- [σμένη.

Κ' ἡ μάνα τῆς τῆς ἔλεγε καὶ ἡ μάνα τῆς [τῆς λέει:

— Μαριώ μ', γιὰ δὲ στολίζεσαι, Μαριώ μ' γιὰ [δὲν ἀλλάζεις;

— Δὲ θέλω γὼ νὰ στολιστῶ, δὲ θέλω γὼ ν' ἀλ- [λάξω,

Τὸ δὲ κάνω πὼς θὰ στολιστῶ, τὸ δὲ κάνω [πὼς ἀλλάζω

Θὰ κάνω νιοὺς νὰ σκάσουνε, γέρους ν' ἀνα- [στενάζουν,

Θὰ κάνω τὸν γραμματικὸν νὰ χύσουν τὸ [μελάνι

Θὰ κάνω καὶ μιὰ παπαδιὰ ν' ἀφήσῃ τὸν [παπᾶ τῆς.

Θ. Παντόπουλος εἰς τὴν «Καραντίναν»
τοῦ κ. Ν. Λάσκαρη ὡς Ἀπλαρίδας Συμβολαιογράφος.

Σκίτσα Δ. Γαλάνη

ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΓΕΛΙΟ*

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΧΕΙΡΩΓΡΑΦΟΥ

Γονάτισα μπροστά της καὶ είπα:

— Εὖλογηστε με.

Ἐχλώμιασε λίγο, τραβήχθηκε καὶ εἶπε μισθοσυμένα:

— Εγώ, δὲν πιστεύω.

— Οὔτε ἔγώ.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ τὰ χέρια της ἀγγιξαν τὸ κεφάλι μου.

— Ξέρεις; εἶπε, πάω ἔκει πέρα.

— Πήγαινε. Μὰ δὲν θὰ μπορέσῃς νὰ βαστάξῃς.

— Δὲν ἡξέρω. Μὰ ξέχουν τὴν ἀνάγκη μου δπως ἔσν, δπως δὲν ἀδελφός μου. Δὲν φταινεις αὐτοί. Θὰ μὲ θυμάσαι;

— Ναι. Καὶ σύ;

— Θὰ σὲ θημούμαι. Γειά σου.

— Εχε γειά, γιὰ πάντα!

* Η δοχὴ εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15-30 Ιουνίου.

Καὶ ξαναβρῆκα τὴν ἡρεμία μου καὶ ἔνοιωσα τὸν ἔαντό μου σὰν ἐλευθερωμένο, σὰν νὰ εἴχα ζῆσει τὶς τρομερώτερες στιγμὲς τοῦ θανάτου καὶ τῆς τρέλας. Καί, γιὰ πρώτη φορά, πῆγα στὸ σπίτι ήσυχος καὶ ἀφοβός καὶ διοίξα τὴν κάμαρα τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ κάθισα πολλὴν δρα στὸ γραφεῖο του. Καὶ δταν ξύπνησα τὴν νύχτα σὰν κάποιος νὰ μὲ εἴχε σκουντήσει, καὶ ἀκούσα τὸ γρατσούνισμα τῆς πένας πάνω στὸ χαρτί, δὲν τρόμαξα καὶ συλλογίσθηκα μὲ χαμόγελο σχεδόν.

— Γράφε, ἀδελφέ μου, γράφε, δι πένα σου δὲν ἔχει στεγνώσει, εἶναι βρεμένη μὲ αἷμα ἀνθρώπινο. "Ἄς φανινται λευκὰ καὶ ἀδεια τὰ χαρτιά σου — δόμως δι ἀπαίσια αὐτὴ ἀσπράδα μιλεῖ γιὰ τὸν πόλεμο καὶ γιὰ τὸ λογικὸ περισσότερα ἀπ' ἔκεινα ποὺ έχουν γράψει οἱ πιὸ μεγάλοι σοφοί. Γράφε, ἀδελφέ μου, γράφε!

... Καὶ τὸ πρώτη ἔκεινο ζμαθα πὼς δι μάχη

ξέακολουθοῦσε ἀκόμα καὶ ξανάρχισε πάλιν ἡ ἀγωνία, κατί ποὺ ἔμοιαζε μέσα στὸ μυαλό μου μὲ γκρέμισμα. Νά το, προχωρεῖ, εἶναι κοντά στὸ κατῶφλι τῶν φεγγερῶν αὐτῶν ἔρημων δωματίων. Θυμήσου με, θυμήσου με, ἀγαλημένη κόρη, μὲ πιάνει τρέλα. Τριάντα χιλιάδες σκοτώμενοι...

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΙΒ'

... πέρα-πέρα μακελειὸ στὴν πολιτεία. Ἀόριστοι εἶναι οἱ κρότοι καὶ φοβεροί.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΙΓ'

Σήμερα τὸ πωὸν, διαβάζοντας τὸν ἀτελείωτο κατάλογο τῶν νεκρῶν, εἴδα ἔνα δνομα γνωστὸ μου : δ ἀρραβωνιαστικὸς τῆς ἀδελφῆς μου, ἀξιωματικὸς ποὺ εἶχε πάει στὸ στρατὸ τὴν Ἰδια ἐποχὴ μὲ τὸν ἀδελφό μου, σκοτωμένος. Καὶ ὑστερα ἀπὸ μιὰν ὥρα μοδύφερε δ ταχυδρόμος ἔνα γράμμα καὶ γνώρισα ἀπ' τὴν ἐπιγραφὴ τὸ γράψιμο τοῦ σκοτωμένου : ἔνας νεκρὸς ἔγραψε σ' ἔναν ἄλλον νεκρό. "Ομως πάντα καλύτερα παρὰ ἔνας νεκρὸς νὰ γράψῃ σ' ἔναν ζωντανό. Εἶχα γνωρίσει μιὰ μάνα, ποὺ εἶχε διαβάσει στὶς ἐφημερίδες πῶς τὸ παιδί της εἶχε σκοτωθῆ — γενομένο κομμάτια ἀπὸ μιὰν διῆδα — κ' ἔξοπλουθοῦσε νὰ λαβαίνῃ, γιὰ ἔνα μῆνα, γράμματά τουν. "Ηταν ἔνα παιδὶ στοργικό, καὶ κάθε του γράμμα ήταν γεμάτο γλυκὸ παρηγορητικὰ λόγια, ποὺ τοῦ ἔδινεν ἡ ἀφελῆς νεανικὴ ἐλπίδα τῆς εὐτυχίας. Σκοτωμένος, καὶ κάθε ἡμέρα μὲ χλιες λεπτομέρειες μιλοῦσε γιὰ τὴ ζωή, καὶ ἡ μάνα κατάντησε νὰ μὴν πιστεύῃ πῶς ήταν πεθαμένος, καὶ δταν πιὰ πέρασαν μιά, ἔπειτα ἄλλη, ἔπειτα ἄλλη ἡμέρα χωρὶς γράμμα, σὰν ἦρθε ἡ ἀτελείωτη σιωπὴ τοῦ θανάτου, ἀρπάξε μὲ τὰ δυσὶ τῆς χέρια ἔνα χονδρὸ παλιὸ ρεβόλβερ τοῦ γυιοῦ τῆς καὶ τρέβιζε στὸ στῆμος τῆς. Φαινόται δμως πῶς δὲν σκοτώθηκε, δὲν ἔξερω ἀνιρίδως.

Ἐκύταξα πολλὴν ὥρα τὸ γράμμα καὶ συλλογιζόμοντα πῶς τὸ εἶχε κρατήσει μὲ τὰ χέρια του, πῶς εἶχε ἀγοράσει τὸν φάκελλο κάπου, εἴτε εἶχε στείλει τὸν ἵπποκόμο του νὰ τὸν ἀγοράσῃ, ἔπειτα θὰ θὰ τὸ κόβλησε καὶ τρροίξε ἵσως δ ἴδιος στὸ κιβώτιο.

Κινήθηκε δ τροχὸς τῆς πολυούνθετης αὐτῆς μηχανῆς, ποὺ τὴν ὄνομάζομε, ταχυδρομεῖο, καὶ τὸ γράμμα πέρασε μέσα ἀπὸ δάση, κάμπους, καὶ πολιτεῖς, ἀπὸ χέρι σὲ χέρι, δις ποὺ νὰ φθάσῃ γερὸ ἐκεῖ ποὺ τὸ ἔστελναν. Τὸ τελευταῖο πρωὸν, τὴ στιγμὴ ποὺ ἔκεινος ἔβανε τὶς μπότες του, τὸ γράμμα ἐπήγανε δλοένα. "Ηταν σκοτωμένος πιά, κ' ἔκεινο πάντα ἐπήγανε, ήταν χωμένος

στὸ λάκκο μαζὶ μὲ ἄλλους νεκρούς, κ' ἔκεινο προχωροῦσε ἀνάμεσα ἀπὸ δάση καὶ κάμπους καὶ πολιτεῖς, ζωντανὸ φάντασμα μέσα σ' ἔνα χαρτὶ διπλωμένο καὶ σφραγισμένο. Καὶ τώρα βρίσκεται στὰ χέρια μου.

Νά, τί ἔγραψε τὸ γράμμα, γραμμένο μὲ τὸ μολύβι, πάνω σὲ κομματάκια χαρτί, ἀτελείωτο, γιατὶ κατί τὸ σταμάτησε:

... «Ἐνοιωσα τὴ μεγάλη χαρὰ τοῦ πολέμου, τὴν αἰώνια, πρωτογενῆ χαρὰ τοῦ ἀνθρώπου : τοῦ ἔζυπνου, τοῦ πανούργου, τοῦ δόλιου, πόὺ εἶναι πολὺ πιὸ περιεργος ἀπὸ τὰ ἄγρια θηρία. Νά παιρνης δλοένα ζωές εἶναι ἐπίσης ἔμορφο, δπως καὶ νὰ παῖςῃς «law» τένις μὲ τοὺς πλανῆτες καὶ τὸ δάσος. Τί κρήμα, κακομοίρη, ποὺ δὲν βρίσκεται ἀναμεσὸ μας, μὰ εἶσαι καταδικασμένος νὰ ζῆς μιὰν ἀνοστη ζωοῦλα! Στὴν ἀτμοσφαῖρα τοῦ θανάτου θὰ ενθρισκες ἔκεινο ποὺ ἡ εὐγενικὴ καὶ ἀνήσυχη καρδιά σου πάντα ποθοῦσε. Τὸ συμπόσιο τοῦ αἵματος — ἡ συνηθισμένη αὐτὴ παρομοίωσις εἶναι τόσο ἀληθινή. Πατάμε μέσα στὸ αἷμα ἔως τὸ γόνα, καὶ γυρίζει τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ κόκκινο αὐτὸ κρασί, δπως τὸ λένε δοτεῖα οἱ γενναιοί μου σύντροφοι. Νά πιῆς τὸ αἷμα τοῦ ἔχθρου, δὲν εἶναι δσο μᾶς φαίνεται τοέλα : ήξεραν καλὰ τὶ ἔκαμαν...»

... «Κράζουν τὸ κοράκια. Ἀκοῦς! κράζουν τὰ κοράκια. Ἀπὸ ποὺ νὰ ἔρχονται τόσα πολλά; Σκοτεινάσαν τὸν οὐρανό. Ἔρχονται κοντά μας, ούτε μᾶς φοβοῦνται, παντοῦ μᾶς ἀκολουθοῦν — καὶ πάντα τὰ βλέπομε πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι μας, σὰν δημπρέλλο ἀπὸ μᾶρες νταντέλλες, σὰν δέντρο κινητὸ ποὺ ἔχει φύλλα μαῦρα. "Ἔνα κοράκι πλησίασε κοντά στὸ πρόσωπό μου. Μὲ πῆρε βέβαια γιὰ νεκρό. Κράζουν τὰ κοράκια, κ' αὐτὸ μὲ πειράζει κάπως, ἀπὸ ποὺ νὰ ἔρχονται τόσα πολλά;

... «Χθὲς τοὺς σφάζαμε, μέσα στὸν ὄπνο τους. Βαδίζαμε στὶς ἄκρες τῶν ποδιῶν, σέρνοντας, μὲ τόση προφύλαξι, ποὺ δὲν ἀγγίζαμε πάνω σὲ νεκρό, δὲν τρομάζαμε ούτε ἔνα κοράκι. Σὰν ήσκοι προχωροῦσαμε, καὶ ἡ νύχτα μᾶς προφύλαγε. Ἔσκοτωσα, ἔγω, τὸν σκοπό : τὸν ἔριξα χάμαζκαὶ τὸν ἔπινεα μὲ τὰ χέρια μου, μὴ τυχὸν καὶ φωνάξῃ. Καταλαβαίνεις; ἡ παραμικρότερη ταραχή, καὶ χανόμαστε. Μὰ δὲν ἔβγαλε καμιὰ φωνή. Μου φαίνεται πῶς δὲν πρόφθασε ν' ἀντιληφθῇ πῶς τὸν σκότωναν. "Ηταν δλοί κομμένοι γύρω στὴ φωτιά, ποὺ τὴν εἶχε σκεπασμένη ἡ στάχτη, κομμιομένοι ησυχα, σὰν μέσου στὰ κορεβάτια τους. Χρειασθήκαμε περισσότερο ἀπὸ μιὰν ὥρα νὰ τὸν σφάξωμε. Μερικοὶ είχαν ξυπνήσει καὶ ζητοῦσαν ἔλεος. Ἐδάγκωνταν. "Ἔνας μούκοψε μὲ τὰ δόντια του ἔνα δάχτυλο

ἀπ' τὸ ἀριστερὸ μου τὸ χέρι, ποὺ εἶχα τὴν ἀνοησία νὰ πιάσω τὸ κεφάλι του. Μὲ δάγκωσε, κ' ἔγω, ἔτοι, τούτοτριψα τὸ λαρύγγι. Τί λές; Ἐκδικηθήκαμε; Πώς δὲν ξύπνησαν, ἀλήθεια, δλοι! "Ἀκοῦς τὸ κόκκινα ποὺ ἔτριζαν, τὴ σάρκα ποὺ γινόταν κομμάτια. "Υστερα τοὺς γυμνώσαμε καὶ τραβήξαμε κλήρο ποιδὸς θάρη τὸ ροῦχα τους. Μὴ θυμώσῃς γι' αὐτό. "Εσύ, ποὺ τὰ θέλεις δλα στὴν ἐντέλεια, θὰ πῆς πῶς δλα ήταν φέμα, πῶς δὲν ήταν πόλεμος. Γιατὶ δὲν υπῆρχαν ούτε σκοτωμένοι, ούτε τὸ φοβερό αὐτὸ ἔνδις λογικοῦ ποὺ τραράχθηκε, μὰ πῶς θῆμουν κομμισμένος ἀνάσκελα, ὅπως σὰν ήμουν παιδί, καὶ πῶς ἔβλεπα ἔνα δνειρό φοβερό, τὶς σιωπῆλες αὐτὲς κάμαρες ποὺ φοβίζουν, ἐρημωμένες ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὴν τρομάρα, καὶ τὸν έαυτὸ μου ποὺ κρατοῦσε τὸ κουτό αὐτὸ γράμμα. "Ο ἀδελφός μους ζῆ, καὶ δλοι εἶναι μαζωμένοι γύρω στὸ τραπέζι καὶ ἔτοιμοί σαν τὸ τοσά.

... Κράζουν τὰ κοράκια. Καὶ ἔξαφνα, σὲ μὰ στιγμὴ τρέλας καὶ ἀνείπωτης εὐδαιμονίας, μοὺ φάνηκε πῶς δλα ήταν πόλεμος. Γιατὶ δὲν υπῆρχαν ούτε σκοτωμένοι, ούτε τὸ φοβερό αὐτὸ ἔνδις λογικοῦ ποὺ τραράχθηκε, μὰ πῶς θῆμουν κομμισμένος ἀνάσκελα, ὅπως σὰν ήμουν παιδί, καὶ πῶς ἔβλεπα ἔνα δνειρό φοβερό, τὶς σιωπῆλες αὐτὲς κάμαρες ποὺ φοβίζουν, ἐρημωμένες ἀπὸ τὸ θάνατο καὶ τὴν τρομάρα, καὶ τὸν έαυτὸ μου ποὺ κρατοῦσε τὸ κουτό αὐτὸ γράμμα. "Ο ἀδελφός μους ζῆ, καὶ δλοι εἶναι μαζωμένοι γύρω στὸ τραπέζι καὶ ἔτοιμοί σαν τὸ τοσά.

... Τὰ κοράκια κράζουν.

"Οχι, εἶναι ἀληθινό. "Αθλια γῆ, δὲν εἶναι ἀληθινά; Δὲν εἶναι συγκίνησις ἔνδις τεμπέλη γραφιά, ποὺ γυρεύει εὔκολες ἐπιτυχίες, ἔνδις τρελοῦ, ποὺ ἔχασε τὸ λογικό του. Κράζουν τὰ κοράκια. Ποὺ εἶναι δ ἀδελφός μου; "Ηταν γλυκὺς καὶ ἀγαθός καὶ κανενὸς δὲν θέλει τὸ κακό. Ποὺ εἶναι; "Εσάς ωτῶ, καταφαμένοι δολοφόνοι, κοράκια πεσμένα πάνω στὸ ψοφίμι, κακομοίρικα θηρία, ποὺ χάσατε τὸ λογικό σας. Είστε θηρία. Γιατὶ σκοτώσατε τὸν ἀδελφό μου; "Αν εἶχατε πρόσωπο, θὰ οᾶς μπάτοια, μὰ δὲν ἔχετε πρόσωπο, ἔχετε κεφάλι θηρίου. "Υποκρίνεσθε τὸν ἀνθρώπο, μὰ μέσα ἀπὸ τὰ γάντια σας, νοιώθω τὰ γύχια, καὶ κάτω ἀπ' τὸ καπέλο σας τὸ πλατύ κρανίο τοῦ θηρίου. Τὰ λόγια σας τὰ σωστὰ δείχνουν μιὰ τρέλα ποὺ προσπαθεῖτε νὰ τὴν κρύψετε, καὶ αὐτὴ ταράζει τὶς σκουριασμένες της ἀλυσίδες. Μέσα δπὸ τὸ βάθος τῆς λύπης μου, τῆς ἀνησυχίας μου, τοῦ ἔλεσινού λογικοῦ μου σᾶς καταφέρωμε, ἀθλια θηρία ποὺ εἶχε σαλέψει τὸ μυαλό σας.

[Ἐπεται τὸ τέλος]

Α. ΑΝΤΡΕΪΕΦ

[Μετάφρ. Κ. Μ.]

εῖσοδον δὲ Μορεάς μὲν ἔνα τεράστιον ποῦρο εἰς τὸ στόμα. Τὸ γκαρόνι σπεύδει εὐθὺς καὶ μὲν μεγάλην εὐγένειαν καὶ σεβασμὸν τολμᾶ γὰ τοῦ παρατηρῆση.

— Μαίτρο, ἀπαγορεύεται τὸ κάπνισμα. Θὰ ἐπιτραπῇ ἀπὸ τὰς πέντε ἡ ὥρα καὶ ἔπειτα.

Οἱ Μορεάς ἔκοντοστάθκει, ἔκαμε τὸ χαρακτηριστικόν του τίκι καὶ εἶτε.

— Τότε θὰ ἐπιτρέψουμε μετὰ τὰς πέντε.

ΑΠΟ μίαν ἀνταπόκρισιν τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς τὸ «Ἐμπόρος», μανθάνομεν διὰ οἱ Βούλγαροι προβάλλουν ἀξιώσεις διὰ τὸ χωρίον Ὀξειάρο. Ενας Βούλγαρος λοχαγὸς καὶ ἔνας ἀνθυπολοχαγὸς ἔκεινησαν ἀπὸ τὴν Σάνδην καὶ ἔφθασαν στὸ Ὀξειάρο, παρουσιάσθησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν στρατιωτικὴν ἀρχὴν καὶ εἴπαν:

— Εὔχομε διαταγὴν νὰ παραλάβωμε τὸ χωρίο καὶ τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν Ὀξειάρο.

Οἱ Ἑλλήνες ἀπήνησαν πάση λυποῦνται ποὺ δὲν ἔχουν καὶ αὐτοὶ τέτοια διαταγὴ.

— Μὰ ἐμεῖς ἔχομε ρητὴ διαταγὴ. Εἰσθε ἀξιωματικοὶ καὶ γνωρίζετε τὶ οημάνει διαταγὴ ἀνωτέρου.

— Κ' ἐμεῖς ἐκτελοῦμε διαταγὰς τῶν ἀνωτέρων, ἀποκρίθηκαν οἱ Ἑλληνες.

— Τοῦλάχιστον ἀφῆστε μας νὰ μείνωμε διὰ αὐτοῦ, φιλοξενούμενοι.

— Πά... πά... ἔχομε πικρὸν πειραν. Πάει δὲ καὶ ἄρες τῆς φιλοξενίας.

Η ΠΡΩΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ

ΤΩΡΑ ποὺ τελείωσε δύο πόλεμοις, καὶ θὰ σκεφθῆ κανένας τῆς εἰρήνης τὰ ἔργα, εἴναι καιόδες νὰ θυμίσωμε σ' διάους τὴν βασανισμένη προτομὴ τοῦ Σολωμοῦ. Χρεάζονται ἀκόμη δρεχ. 2.000 περίπου.

Προτομὴ Δρ. 5.000.—
Μεταρροφά, βάθμον καὶ τοποθετησις 800.—
Δρ. 5.800.—

Ἐχομεν εἰσπράξει : 3.296.60 |
Γιάγκος Χέλμης 500.— Δρ. 2.003.40

Περιένομε νὰ βρεθῆ κανένας πατριώτης νὰ συμπληρώσῃ τὸ ποσὸν καὶ ἐκτελεσθῆ ἐπὶ τέλους ἡ προτομὴ τοῦ Ἐθνικοῦ Ποιητοῦ.

Ο ΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Θερμότατα ὑπεδέχθησαν οἱ Ἀθῆναι τὸν ὑπουργὸν τῆς Ρουμανίας κ. Ιωνέσκο καὶ τὴν κυρίαν Ιωνέσκο. Ἀποδίδοντας τὰ πρὸς τὴν Ἐλλάδα φιλικὰ του αἰσθήματα, τὸ Πανεπιστήμιον τὸν ἀνόμαστον ἐπίτιμον καθηγητὴν καὶ διάδοχον τοῦ Δήμος τῆς πρωτευούσης ἐπίτιμον πολίτην Ἀθηγαίον.

Τὴν νόκτα τῆς 31 Ὁκτωβρίου ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας.

Ολαι αἱ Ἀθῆναι συγκεντρωμέναι εἰς τοὺς δρόμους ποὺ θὰ περνοῦσε ἡ Βα. Μεραρχία, ἐπιστρέψοντα μετὰ τῶν τελευταίων νικηφόρον πόλεμον. Οἱ Βασιλεὺς καὶ οἱ Βασιλόπαιδες ἐπὶ κεφαλῆς εἰσῆλθον εἰς τὴν πόλιν μέσα σὲ ἀτελείωτα ἔητα.

Οἱ Δημαρχοὶ κ. Μερκούρης προσεφώνησε τὸν στρατὸν μὲν λόγια γεμάτα ἐνθουσιασμὸν, καὶ προσέφερε ἐπιμέρους τῆς πόλεως ἀργυροῦν στέφανον καὶ μικρὸν ἄγαλμα Νίκης.

Οἱ Ολυμπιακοὶ Ἀγῶνες ἀπεφασίσθη νὰ γίνουν εἰς τὰς Ἀθῆνας τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔρχομένου ἔτους 1914. Προσέχως ἐκδίδεται τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα.

Ἐφευρόθη εἰς τὴν Ἀμερικὴν εἰδυτὴ λυχνία, μὲν γυαλὶ πρασινούπινον, ἐναντίον τῆς διμέλης. Τὸ φῶς ποὺ κύνει ἡ λυχνία διατερψτὶ τὴν διμέλην πολὺ ἴσχυρότερα παρὰ τὸ λευκὸν φῶς.

Εἰς τὸν δραματικὸν διαγωνισμὸν τοῦ Φωκᾶς ἔβραβενθη ἡ τραγῳδία «Νικηφόρος Φωκᾶς» τοῦ ποιητοῦ κ. Ἀρ. Προβελεγίου. Ο Νικηφόρος Φωκᾶς ἐδόθη πρὸ δύο ἔτῶν εἰς τὸ Βασιλικὸν θέατρον.

Εἰς τὸν Κάρολον Ριόε ἐδόθη ἐφέτος τὸ βραβεῖον Νόμπελ διὰ τὰς ἔξοχους ἐργασίας τού εἰς τὴν φυσιολογίαν καὶ τὴν λατρείην. Ο Ριόε εἴναι καὶ ἐπίτιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Τὸ βραβεῖον τῆς Φυσικῆς ἐδόθη εἰς τὸν Ὀλλανδὸν καθηγητὴν Κάμερλιγ Οντες, γνωστὸν διὰ τὰς σπουδαίας μελέτας του ἐπὶ τῶν καρπηλῶν θερμοκρασιῶν. Ο Ὀλλανδὸς καθηγητὴς κατώρθωσε νὰ ὑγροποιήσῃ τὸ ἥλιον, διὰ τοῦ βρασμού τοῦ δόποιον εἰς τὸ κενὸν ἐπετεύχθη ἡ κατωτέρα γνωστὴ θερμοκρασία τῶν 271 βαθμῶν ὑπὸ τὸ μηδέν.

Τὸ βραβεῖον τῆς Χημείας ἔλαβε ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ζυρίχης Ἀλφρέδος Βέρνερ, ὁ δοποῖς ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἑτη κατέγνωε εἰς τὰ σύμματα, τὰ δοπαὶ ἔχουν παράδοξον σύνθεσιν μεταλλικῶν καὶ δργανικῶν οὐσιῶν. Αἱ μελέται τοῦ Βέρνερ ἔχουν μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς γενικὰς θεωρίας τῆς Χημείας.

Τὸ βραβεῖον τῆς Φιλολογίας ἔλαβε δ. Ἰνδὸς Ραμπεντόρανθ Ταγὸρ 52 ἔτῶν, μουσικὸς καὶ ποιητής. Ο Ἰνδὸς ποιητὴς Γήτες, εἰς ἓνα πρόλογον τοῦ εἰς τὸ ἔργον τοῦ Ταγὸρ ἐπιγραφόμενον «Τζιταζάλι» λέγει: Τόσον ἀφθονη καὶ τόσον ἀπλῆ εἶναι ἡ ποίησίς του ποὺ μπορῶ νὰ νὰ εἰτῷ πάνω κάποια ἀναγέννησις γίνεται στὴ χώρα του. Τὰ ποίηματά του ἀποκαλύπτουν ἔνα κόσμον ποὺ δινειρούσθησαν σὲ δῆλη μου τὴ ζωή. Εγώ ἀνωτάτης μορφώσεως, καὶ δύμας φαίνονται νὰ βλαστάνουν ἀπὸ τὴ γῆ δύπας ἡ χλόη ἡ τὸ καλάμι. Ολόκληρος λαός, διλόκληρος πολιτισμός, ὀπείρως παράδοξα γιὰ μᾶς, φαίνονται νὰ ἔχουν ἀπορροφήθη ἀπὸ τὴν φωνασίαν του. Καὶ δύμας δὲν μᾶς συγκινεῖ αὐτὸ δια παράδοξον, ἀλλὰ τὸ διτοῦ βλέπομε μέσα τῆς τὴν ἰδική μας εἰκόνα σῶν νὰ βρισκόμαστε στὸ δάσος τῶν ιτιῶν τοῦ Ροσέτη η σὰν νὰ ὑκούσωμε, γιὰ πρώτη φορά στὴ φιλολογία, τὴ φωνή μας σῶν μέσα σὲ δινείρο.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Πάνθεον μηγιστὸν φιλολογικὸν καλλιτεχνικὸν σύγραμμα ὑπὸ Πανευμόλου, ἐν Λονδίνῳ. Ἐτησία συβολὴ φρ. 15.

La guerre Gréco - Bulgarie. Εργον ὅμιλου Γάλλων καὶ Ἑλλήνων συγγραφέων μὲν 32 εἰκόνας καὶ 7 γάρτας. Παρίσιον, ἐκδότης τὸ περιοδικὸν Graecia. — Πωλεῖται εἰς ὅλα τὰ βιβλιοπωλεῖα δρ. 3.

La victoire de la vie Paul Adam. Pensées choisies. Paris E. Sansot et C. fr. 1.

Revue des Sciences médicales Hellènes (or. gane de l'Alliance Médicale Franco - hellénique) publiée par les soins du Dr Sotiriades et des Drs Psarafitis et André. Athènes, le N° frs 3.

L'administration financière en Macédoine (extract de l'«Indépendant». Athènes éd. Eleftherou - dakis et Barth, frs 2.